

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Petr Skařupa

Trestněprávní odpovědnost za sportovní úrazy

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 25. 6. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předkládanou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 159 333 znaků včetně mezer.

Autor diplomové práce

V Praze dne 25. 6. 2018

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Lukáši Bohuslavovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování. Zároveň děkuji své rodině za veškerou podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

1 Úvod	5
2 Historická geneze odpovědnosti za sportovní úrazy	6
2.1 Antické Řecko	6
2.2 Římské období.....	8
2.3 Středověká epocha	10
3 Sport a jeho vymezení	12
3.1 Vymezení sportu.....	12
3.2 Kategorizace sportu	13
4 Vztah sportu a trestního práva	15
4.1 Obecně k provázanosti sportu a práva	15
4.2 Teorie rigidního uplatňování právního řádu.....	15
4.3 Teorie absolutní sportovní imunity	16
4.4 Modifikovaná teorie trestní odpovědnosti	17
5 Trestněprávní odpovědnost za úrazy ve sportu.....	19
6 Právní úprava	22
6.1 Pojmové znaky trestného činu	22
6.2 Příčetnost a zmenšená příčetnost.....	23
6.3 Znaky skutkové podstaty trestného činu	25
6.3.1 Objekt trestného činu.....	25
6.3.2 Objektivní stránka trestného činu	26
6.3.3 Subjektivní stránka trestného činu.....	27
6.3.4 Pachatel trestného činu	30
6.4 Jednotlivé trestné činy dle TZ	31
6.5 Okolnosti vylučující protiprávnost	33
7 Doktrinální koncepce trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy	35
7.1 Teorie souhlasu poškozeného	35
7.2 Teorie sportovního rizika	38
7.3 Koncepce státního dovolení.....	41
7.4 Koncepce vyloučení objektivního základu trestného činu	42
7.5 Teorie účelu	42
7.6 Teorie nedostatku zavinění.....	44
7.7 Teorie nešťastné náhody.....	45
7.8 Teorie dodržení sportovního pravidla.....	46
7.9 Teorie práva sportovního.....	47
7.10 Teorie práva zvykového	48

7.11 Teorie G. Del Vecchia	48
7.12 Subsumpční teorie J. Hory	48
7.13 Shrnutí	49
8 Rozhodovací praxe soudů k odpovědnosti za sportovní úrazy	50
8.1 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 997/2002 ze dne 11. 12. 2002	50
8.2 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 ze dne 21. 3. 2007	52
8.3 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 493/2015 ze dne 20. 5. 2015	56
8.4 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 561/2016 ze dne 31. 8. 2016	59
9 Komparace se zahraničím	62
9.1 Polsko	63
9.2 Německo	64
9.3 Anglie	66
10 Závěr	69
11 Seznam použitých zkratk	72
12 Seznam použité literatury a pramenů	73
12.1 Odborná literatura	73
12.2 Odborné články	73
12.3 Internetové zdroje	74
12.4 Právní předpisy	74
12.5 Judikatura	74
13 Abstrakt	75
14 Abstract	76

1 Úvod

Již od útlého věku mne rodiče vedli k aktivnímu sportu. Jako malý kluk jsem našel zalíbení zejména v kontaktních sportech, což mi ostatně zůstalo až dodnes. Sportovní činnost pro mne vždy znamenala rozptýlení od školních či pracovních povinností, neboť jsem v ní nacházel především radost a potěšení. V období dospívání jsem však postupně zjišťoval, že sport nepřináší člověku jen pocity uspokojení a libosti, nýbrž jej doprovází i řada nežádoucích aspektů. Těmito aspekty obvykle bývají frustrace hráčů na hřišti, zvýšená brutalita či agresivita vůči protivníkovi, jakož i určité riziko vzniku sportovního zranění v rámci hry.

V průběhu své aktivní sportovní kariéry, byť ne vrcholové, jsem byl svědkem mnoha nepříjemných situací, které se během herního zápolení přihodily, přičemž tu a tam byly tyto incidenty vyvolány nesportovními a nevybíravými zákroky ze strany soupeřů. Začal jsem si tedy klást otázku, jaké konsekvence mohou mít tato nežádoucí jednání pro atakující sportovce. Jako student práv jsem se do tématiky odpovědnosti za sportovní úraz ponořil hlouběji, což nakonec vyústilo i k sepsání této diplomové práce. Uvedenou otázku jsem ovšem přeformuloval tak, jestli je zapotřebí způsobené úrazy v oblasti sportu regulovat trestním právem, a pakliže nikoli, proč a za jakých podmínek lze uvažovat o absenci trestněprávní odpovědnosti sportovců za vzniklá zranění? Jinými slovy řečeno, ve své práci budu usilovat o stanovení klíčového obecného důvodu pro vyloučení trestněprávní odpovědnosti za zranění ve sportu.

Můj zájem o dané téma vzbudila také přednáška předního sportovně-právního experta Michala Králíka, která se konala v říjnu loňského roku v jedné nejmenované pražské kavárně, a které jsem měl tu čest se osobně zúčastnit. Pozoruhodný výklad soudce Nejvyššího soudu a dlouholetého sportovce mě doslova vtáhl do sportovně-právní problematiky a přiměl mě k jejímu podrobnějšímu rozboru.

Ze shora uvedených důvodů jsem se rozhodl věnovat pozornost dnes již aktuální a ožehavé otázce, zahalené značnou nejasností, o jejíž alespoň částečné odstranění se v této práci pokusím. Je totiž zřejmé, že rozklíčovat onu šifru se dlouhodobě snaží celá řada právních teoretiků, kteří rovněž při svých úvahách nedocházejí k jednoznačným závěrům.

2 Historická geneze odpovědnosti za sportovní úrazy

Stručný historický exkurz nám blíže poodhalí názory, které panovaly ve vztahu k otázce odpovědnosti sportovních úrazů v antickém Řecku, starém Římě a v období středověku. Často se jednalo o pozoruhodné právní konstrukce, které formovaly vývoj kontinentálního typu právní kultury i v kontextu předmětné problematiky.

2.1 Antické Řecko

O sportovních soutěžích pojednával již před více než 2000 lety Homér. Řecký básník v proslulých eposech Iliada a Odyssea podává svědectví o jednotlivých sportovních disciplínách souvisejících se vznikem různých druhů zranění.¹

Je nutné zdůraznit, že řecké právo se zabíralo sportovními úrazy ve dvou směrech. Prvním z nich byly úrazy, které souvisely s obrannými či útočnými funkcemi státu. Druhou rovinu pak představovaly sportovní nehody spojené s rozvojem olympijských her v Athénách. Poněkud odlišná byla situace v tehdejší Spartě, kde se rozvoj tělesných činností vztahoval primárně k branným povinnostem spartského militaristického státu. Toto striktně vojenské pojetí ve vztahu k tělesné stránce člověka, u něhož scházela herní aspekt, například odmítal následovník Platóna, jeho nejvýznamnější žák Aristoteles.²

Právní odpovědnosti sportovních úrazů se zabývali také zákonodárci Solón a Drakón. První jmenovaný je proslulý díky tzv. Solonovým reformám, které se týkaly mimo jiné i přiznání práv na tělesnou integritu všem athénským občanům s výjimkou otroků. Není dodnes zřejmé, komu lze připisovat autorství níže uvedeného ustanovení, avšak historikové předpokládají, že Solón recipoval Drakónovo zákonodárství týkající se právních následků usmrcení při tělesných činnostech. Dikce konkrétního ustanovení zněla takto: „*Jestliže někdo (někoho) zabije neúmyslně na závodech, nebo zastihnuv v domě, nebo nepoznav (jej) ve válce, nebo u manželky, nebo u sestry, nebo u souložnice, s níž má svobodné děti, za to necht' není stíhán pro zabití.*“³

Z Drakónova, respektive Solónova textu lze vyvodit dva relevantní důsledky. Prvním z nich je fakt, že oba reformátoři odlišovali u trestného činu zabití neúmyslné jednání sportovce

¹ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 31.

² KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 73.

³ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 37.

od úmyslného usmrcení soupeře. Neúmyslné usmrcení v rámci sportovní nehody znamenalo pro sportovce exempci z obecného právního postihu, zatímco při úmyslném zabití protivníka bylo řešení této situace ponecháno v režii příbuzných zavražděného. Druhý důsledek spočívá v tom, že ať už se jednalo o neúmyslné zabití při závodech nebo ve válce, byly obě tyto okolnosti z právního hlediska postaveny naroveň.⁴

Další výraznou historickou postavou i v oblasti sportu byl Démosthénés. Proslulý athénský rétor v otázce sportovních nehod navázal na předchůdce Solóna a nově ji rozšířil o definici sportovního cíle. Démosthénovi je připisován tento výrok: „*Kdo při hře způsobí smrt jinému, bude zproštěn jakékoliv viny. Proč? Protože zákonodárce nebude posuzovat čin, ale úmysl. A jaký zde byl úmysl? Zvítězit nad živým, ne způsobit mu smrt. A jestliže se zabitý projevil jako slabší než ten druhý během únavné snahy o vítězství, bylo to příčinou všeho zlého; a za to se ani netrestá.*“⁵ Výrok athénskému politikovi demonstruje jeho zaměření na úmysl sportovce při posuzování odpovědnosti během sportovních klání, nikoliv na čin samotný. Jinými slovy řečeno, jestliže by se sportovec dopustil jednání s úmyslem protivníka usmrtit, odpovídal by za vraždu. Jestliže byl však dotyčný motivován pouze „sportovním cílem“ dosáhnout vítězství ve hře, pak za vraždu neodpovídal.⁶

Platón, jeden z nejvýznamnějších antických filozofů a úspěšný sportovec, vyzdvihoval ideu plného podřízení tělesné výchovy přípravě na válku a promítnutí sportovních aktivit vojenského rázu do tehdejšího řeckého zákonodárství. Ve světle Drakónových zákonů i Platón rozlišoval situace úmyslného a neúmyslného usmrcení. Rovněž připustil beztrestnost pachatelů v případě neúmyslného zabití (jak při vojenských, tak i při sportovních aktivitách) a své stanovisko doložil ve své práci *Zákony*, kde uvedl: *Jestliže někdo při zápasech a veřejných závodech neúmyslně usmrtí některého druha, buď na místě, nebo tak, že později podlehne zranění, nebo stejným způsobem ve válce nebo při válečném cvičení, při němž se konají cviky holými těly, nebo se s užíváním některých zbraní napodobuje válečná činnost, ať se očistí podle zákona o těch případech přineseného z Delf a budiž čist.*⁷

⁴ Tamtéž, s. 37 – 38.

⁵ Tamtéž, s. 38.

⁶ Tamtéž, s. 39.

⁷ KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 73.

Lze konstatovat, že starořecké právo nespojovalo zranění nebo smrt vzniklou porušením sportovních norem se vznikem právní odpovědnosti, respektive zdůrazňovalo beztrestnost při způsobení sportovních úrazů, jestliže se nejednalo o úmyslné usmrcení sportovce.

Ve srovnání s římským právem řecká epocha nepřinesla v oblasti sportovních úrazů významnou inspiraci pro pozdější středověkou nauku, avšak je nutné podotknout, že Řekové vůbec jako první reflektovali trestněprávní aspekty sportovních nehod v tehdejších zákonodárstvích, jehož součástí byly prvotní skutkové podstaty.⁸

2.2 Římské období

Zatímco řečtí myslitelé a zákonodárci spojovali problematiku odpovědnosti sportovních úrazů převážně s ochranou státu před možnou hrozbou války nebo jiného nebezpečí, římstí právníci toto pojetí zásadně odmítali.

V souvislosti se vznikem sportovních nehod římsko-právní věda klade důraz především na náhradu škody, která je charakteristická svou penální povahou. Tento sankční aspekt jasně implikuje existenci dominantní soukromoprávní úpravy, kterou ve starém Římě představoval tzv. Lex Aquilia.⁹ Aquiliův zákon měl kromě jiného významný dopad na řešení konkrétních případů týkajících se tělesných úrazů, jež jsou nám dochovány především z Digest, tj. případ „těžké atletiky“, případ „nebezpečného holení“ a případ „hozeného oštěpu“.¹⁰

Nástin jednotlivých případů objasní podstatu právní odpovědnosti ve vztahu ke sportovním úrazům v antickém Římě. Římstí právníci šli v tomto směru se svou argumentací dál než řečtí myslitelé, přestože určité společné rysy můžeme rozhodně v obou naukách nalézt.

Analogii, kterou mám na mysli, lze demonstrovat na případě „těžké atletiky“, k němuž se věhlasný Ulpianus vyjádřil takto: „*Jestliže někdo při odvážné hře, při zápolení spojeném s pěstním bojem, zatímco mezi sebou zápasí, jeden druhého zabije, a to ve veřejném zápase, nepoužije se Aquilia, protože v rámci (snahy o získání) slávy a statečnosti, není to možno považovat za škodu způsobenou bezprávím.*“ Z citovaného ustanovení vyplývá názorová shoda s řeckým Démosthénem, neboť i právník Ulpianus upřednostňuje dosažení sportovního

⁸ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 47.

⁹ KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 83.

¹⁰ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012, s. 66.

vítězství během veřejného zápasu před zájmem na ochraně zdraví života. Jiné právní následky však vyvolá situace, kdy škůdce (zápasník) svého protivníka zraní či usmrtí poté, co se soupeř již vzdal. V takovém případě nelze jednání zápasníka klasifikovat jako beztrestné, neboť u něj chybí prvek sportovního cíle, proto je v souladu s Lex Aquilia nárok na náhradu škody zachován.¹¹

Další pozoruhodnou situaci, případ „nebezpečného holení“, popisuje právník Fabius Mela: *„Jakmile si více lidí hrálo s míčem a jeden z nich hodil míč prudce, míč spadl na holiče, který právě holil otroka, a přiložený nůž podřezal otrokovi hrdlo, tak odpovídá podle Lex Aquilia ten, koho se týká zavinění. Proculus řekl, že zavinění se týká holiče. A skutečně, pokud holil tam, kde se obvykle hraje nebo kde je velký provoz, připočítává se mu to jako zavinění. I když nelze neprávem ani to uvést, že kdo důvěřuje holiči, jenž má stoličku na nebezpečném místě, musí si sám nést důsledky.“* Mela zde operuje s obecným principem, podle nějž za úmrtí otroka musí nést odpovědnost ten, kdo jej zavinil. V souvislosti s otázkou zavinění je dlužno poznamenat, že to byli vskutku Římané, kteří se zasloužili o rozlišení úmyslu a nedbalosti v podobě, jakou právní věda dnes uznává.¹²

Poslední kauzu, kterou v této spojitosti uvedu, je případ „hozeného oštěpu“. Ulpianus jej charakterizoval následovně: *„Dojde-li při hrách s házením oštěpem k usmrcení otroka, je zde dán prostor k podání žaloby z titulu zákona Aquilia. Jestliže však otrok předběhl přes místo v době, kdy se jiní na cvičišti cvičili v hodu oštěpem, působnost zákona Aquilia odpadá, vzhledem k tomu, že neměl v nevhodný čas přecházet přes místo určené k vrhání oštěpem. Kdo po něm však hodil oštěpem svévolně, musí ovšem nést odpovědnost ze zákona Aquilia.“* Při výkladu daného ustanovení zjistíme, že relevantní hledisko pro určení odpovědnosti zde představuje zejména místo nehody, potažmo chování poškozeného (usmrceného) či škůdce (oštěpaře).¹³

Mimo působnost Lex Aquilia je třeba se okrajově zmínit i o římském právu trestním, které však nepochybně stálo v pozadí někdejší soukromoprávní úpravy řešící především náhradu škody. V Římě totiž panovala jakási představa, že trestní právo má působit spíše v rovině politické. Posuzování trestnosti sportovních nehod přesto nalezneme

¹¹ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 31.

¹² KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 86 – 87.

¹³ KRÁLÍK, M. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 56.

v justiniánských Digestech 47, 10, 3, kde je uvedeno, že „*jestliže někdo při hře nebo zatímco zápasí, způsobí probodnutí, není to považováno za bezprávi.*“ Jinak řečeno, jestliže sportovní klání bylo vedeno řádně a v souladu s pravidly, pak se nejednalo o trestný čin a možnost podání žaloby pro porušení práva byla vyloučena.¹⁴

2.3 Středověká epocha

S ohledem na politické a společenské změny přinesla středověká etapa v oblasti sportu útlum, přesto se však v tomto období můžeme seznámit s celou řadou sportovně-právních doktrín. Je přitom zjevné, že vliv římsko-právní nauky nepochybně přetrval.

Období středověku se z hlediska tělesných činností rozpadalo do dvou samostatných kategorií, a to práva kanonického a práva světského. Kvůli rozvoji rytířského způsobu života a narůstající popularitě turnajů bylo třeba reagovat na právní důsledky spojené se vznikem zranění během pořádaných turnajů.¹⁵

Postoje církve ve vztahu ke sportovním hrám charakterizovaly zákazy účasti duchovních při konání her, nikoli však absolutně. Podstatou kanonické právní úpravy byla dualita mezi *res licita* (věc dovolená) a *res illicita* (věc nedovolená). Jestliže se nehoda přihodila například na rytířském turnaji (*res illicita*), byl duchovní potrestán bez ohledu na způsob, jakým ke zranění došlo, neboť platil onen zákaz účasti. Otázka zavinění tedy u *res illicita* nehrála žádnou roli. Opačně tomu bylo v rámci *res licita* (například míčové hry či běhání), kdy se účast duchovním povolovala. Pakliže kněží způsobil jinému zranění během této sportovní aktivity, zkoumalo se jeho zavinění ve vztahu k nehodě.¹⁶

Nejen církevní právo se vyznačovalo ve středověku zákazy či omezeními ve vztahu ke sportu. Obdobně tomu bylo také v rámci práva světského. Fotbal a další míčové hry se nevyhnuly zákonným zásahům ve formě jejich zákazů, ať už pro značnou rizikovost vzniku úrazů nebo neexistenci příslušných pravidel. Navzdory těmto okolnostem se středověká právní nauka s problematikou sportovních úrazů pokusila vypořádat. Inspiraci přinesly v tomto případě názory řeckého Platóna, na jehož učení navázal Menocchio, který napsal: „*Když někdo ve hře nebo povoleném zápasu způsobí poranění druhu, se kterým zápasí, a to nechtěnou*

¹⁴ Tamtéž, s. 58 – 59.

¹⁵ KRÁLÍK, M. Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. *Právní rozhledy*, 2006, č. 15, s. 539 – 548.

¹⁶ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 33 – 34.

nehodou, nepodléhá, podle božského zákona Platónova, trestu“. Absence úmyslného zranění či usmrcení protivníka během zápasu tedy implikovala beztrestnost činu sportovce.¹⁷

Základní teze, o níž se středověcí myslitelé ve svých úvahách opírali, byla beztrestnost činu spáchaného „causa ludi“, tj. během hry. Jinak řečeno, sportovec nespáchal trestný čin, pokud nezamýšlel přímo usmrtit soupeře, neboť se presumovala teorie sportovní imunity. Dokládá ji také úryvek glosátora Asso Bolonczyka v díle *Summa Codicis*: „*Jestliže někdo po úderu vápencového kamene, a to při hře, zůstal zabítý, pachatel neodpovídá za úmyslnou vraždu, nebyla-li předpokládána.*“¹⁸ Středověká právní věda tedy i pod vlivem antických učenců koncipovala odpovědnost za sportovní úrazy jako teorii sportovní imunity, přičemž tak nastínila jednu z variant řešení vztahu sportu a trestního práva.

Přestože období středověku doprovázela v oblasti sportu série zákazů či příkazů a „starověká“ idea kultivace tělesné stránky člověka (tzv. kalokagathia) ustoupila, lze i v této historické etapě spatřovat jednoznačný přínos z hlediska posuzování sportovních úrazů.

¹⁷ Tamtéž, s. 34 – 35.

¹⁸ Tamtéž, s. 35.

3 Sport a jeho vymezení

Pro účely této práce pokládám za správné sport jakožto celospolečenský jev definovat a uvést jeho základní znaky. Je přitom zřejmé, že všeobecnou definici nikde nenalezneme a otázkou také zůstává, zdali je jí vůbec zapotřebí. Na druhou stranu každý člověk nahlíží na sport individuálně, proto považuji za vhodné poskytnout alespoň obecný výklad.

3.1 Vymezení sportu

Termín sport je odvozen od zkrácení širší formy slov „desport“ či „deport“, pocházejících ze staré francouzštiny, v Anglii označených jako „disport“. V překladu tato slova znamenají zábavu, rozptýlení nebo odvrát od povinností k zábavě.¹⁹

Co se týče snahy právníků sport vymežit pojmově, není asi žádnou novinkou, že takových snah autorů existuje celá řada a vyznačují se názorovou diferenciací. Objevují se v 1. polovině 20. století, a to zejména v německé, francouzské a švýcarské literatuře. Pro představu uvedu definici francouzského autora Jeana Loupa, který sport formuloval jako „soubor tělesných cvičení, provozovaných poctivě a bez touhy po zisku těmi, kdo se mu oddávají za účelem zábavy, harmonického vývoje a zvýšení odolnosti svého těla, dosažení vítězství nebo překonání rekordu, cvičení s přesně stanovenými pravidly, která mohou představovat i určitá rizika dobrovolně akceptovaná těmi, kteří se jich zúčastňují“.²⁰ Na uvedenou definici posléze navázal i kupříkladu švýcarský autor A. Brunner, když koncem 40. let 20. století rozšířil formulaci J. Loupa o aspekt ziskovosti ve sportu.²¹ Jak je vidno, někteří zahraniční teoretici poukazovali na akceptaci rizik sportovců spojených s herními pravidly již v 1. polovině minulého století.

Podíváme-li se do tuzemska, tak zjistíme, že snahy českého písemnictví zachytit vymezení sportu jsou jen nepatrné.²² Obdobně je na tom však i česká sportovní legislativa. Na ústavní úrovni legální definici sportu nenalezneme, proto musíme její oporu hledat v zákoně. Tímto pomocným pramenem je zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu (dále jen „ZoPS“), který byl s účinností ke dni 1. 1. 2017 novelizován zákonem č. 230/2016 Sb., na jehož

¹⁹ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 81.

²⁰ KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 33 – 34.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž, s. 40.

základě došlo mimo jiné k modifikaci definice sportu. ZoPS v účinném znění formuluje sport v ustanovení § 2 následovně:

„(1) Sportem je pro účely tohoto zákona každá forma tělesné činnosti, která si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti klade za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů rekreačně nebo v soutěžích všech úrovní, a to individuálně nebo společně.

(4) Sportem pro všechny se rozumí organizovaný a neorganizovaný sport a pohybová rekreace určená širokým vrstvám obyvatelstva.“

Ačkoliv se jedná o definici pro účely ZoPS a nelze ji tudíž považovat za univerzální, můžeme z uvedené dikce vyzozorovat stěžejní znaky sportu. Jde tedy o formu fyzické činnosti, jejímž účelem je rozvoj psychické a tělesné kondice a dosažení sportovních výsledků podle dané úrovně sportu. Zmíněná novela ZoPS navíc rozšířila účel sportu o hledisko rozvoje společenských vztahů a za sport považuje i rekreační činnost, která může být vykonávána jak individuálně, tak společně.

3.2 Kategorizace sportu

Pro účely této práce, jakož i pro následné vymezení vztahu sportu a práva, je zapotřebí sportovní činnost rozčlenit do dvou kategorií, přičemž každá z nich se rozpadá do dvou podkategorií. Zároveň podotýkám, že na mnou uvedené dělení nelze rozhodně pohlížet jako na úplné a vyčerpávající, avšak pro splnění cíle této práce jej považuji za dostačující.

Podle první kategorie rozlišujeme sport na profesionální a rekreační. Pokud mluvíme o sportu vykonávaném profesionálně, tak jeho účelem je zejména dosažení zisku a základní zdroj obživy profesionálního sportovce. Tito sportovci jsou pro případ vzniku úrazu pojištěni a mohou se tedy v rámci své činnosti vystavovat i rizikovějším situacím, například důraznějším zákrokům v rámci hry. Naproti tomu rekreační neboli amatérský sport vykonávají sportovci zadarmo především za účelem zábavy a rozptýlení, přičemž nebývají pro případný vznik zranění pojištěni a musí se tak v rámci sportovní činnosti chovat mnohem obezřetněji, neboť nejsou ani tak obratní a agilní jako profesionální sportovci.

Druhou kategorií představuje klasifikace podle toho, zda dochází v rámci sportovní činnosti mezi účastníky ke kontaktu či nikoli. U bezkontaktních sportů se v zásadě nepočítá s tím, že v průběhu sportovního klání může dojít ke zranění soupeře, respektive k zásahu

do jeho tělesné integrity. Příkladem takových sportů je tenis, stolní tenis nebo maratonský běh. Naopak podstatou kontaktních sportů je predikce zásahu do tělesné integrity sportovce. Zpravidla v rámci těchto sportů dochází k ostrým až nepřiměřeným střetům mezi soupeři, které nemusí být ani v souladu s pravidly daného sportu a mohou účastníkovi způsobit újmu na zdraví. Typickým příkladem je hokej, fotbal nebo házená.

Podmnožinu kontaktních sportů ještě reprezentují tzv. bojové sporty, jejichž podstatou je použití násilí během sportovního souboje. Tyto sporty jsou specifické tím, že útoky na fyzickou stránku sportovce obvykle naplňují skutkovou podstatu některého z trestných činů uvedeného v zákoně č. 40/2009 Sb, trestního zákoníku (dále jen „TZ“). Jedná se například o MMA, judo nebo box.

Mám za to, že shora uvedené rozdělení sportu je z hlediska posuzování odpovědnosti sportovních úrazů dostatečné, přičemž pro účely této práce budu v následujících kapitolách výslovně uvádět, která kategorie sportovní činnosti je zrovna podrobněji zkoumána a rozebírána. Stručnou charakteristiku ohledně vymezení sportovní činnosti jsem učinil také s ohledem na následující kapitolu, jejímž předmětem je objasnění vzájemných vztahů mezi sportem a (trestním) právem.

4 Vztah sportu a trestního práva

Na úvod této kapitoly považuji za nutné položit si otázku, která je předmětem dlouhodobé polemiky – zdali trestní právo má zasahovat do sportovního prostředí, nebo je sport natolik specifickou autonomní činností, jež má být vyňata z trestněprávního režimu? Na tomto místě je třeba si uvědomit, že i názory na posuzování trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy se do značné míry liší, a proto tyto rozdílné názorové proudy podrobím detailnější analýze.

4.1 Obecně k provázanosti sportu a práva

Sport i právo neoddiskutovatelně provázejí lidstvo jeho dlouhou historií. Ačkoliv by se mohlo zdát, že se jedná o dvě nezávislé oblasti, ve skutečnosti mezi nimi existují vzájemné vztahy. V obecné rovině lze tvrdit, že veškerá společenská činnost včetně sportu musí být v souladu s právem. Právo jako obecně závazný systém norem zastřešuje celou sportovní oblast, která podléhá regulaci právních předpisů. Dané má za následek skutečnost, že i sportovní pravidla vydávaná na úseku sportu nesmí být v rozporu s právním řádem, a pakliže ke kolizi dojde, musí být pravidla sportu upravena tak, aby působila v rámci a mezích právního řádu.²³

Ačkoliv nelze pochybovat o podřízenosti sportovní činnosti právu, které ji formou vydávání obecně závazných právních norem do značné míry reguluje, je potřeba rovněž na druhou stranu připustit, že i sportovní normy se vyznačují jistou autonomií. Jak však uvedu dále, někteří teoretici jdou dokonce až tak daleko, že prosazují úplné oproštění sportu od právních intervencí. Pro hlubší pochopení problematiky uvedu tři základní koncepce zabývající se posuzováním trestněprávní odpovědnosti ve sportu, které vztahy sportu a práva lépe dokreslují.

4.2 Teorie rigidního uplatňování právního řádu

Tato teorie vychází z myšlenky, že v rámci sportovní činnosti bude striktně prosazována právní odpovědnost, zahrnující také odpovědnost trestněprávní, bez ohledu na to, zda je sport pojímán jako samostatný celek s vlastní soustavou pravidel. Lze tedy jinak říci, že veškeré protiprávní jednání ve sportovním prostředí bude klasifikováno podle obecně závazných právních předpisů, aniž by se zohledňovalo kritérium rizika v případě způsobeného zranění.

²³ COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, s. 12.

Koncepce je založena na striktně formalistickém pojetí ve vztahu k posuzování trestní odpovědnosti za způsobená zranění a nerespektuje žádná škodlivá jednání ve sportovní sféře.²⁴

Analogii k uvedené teorii lze demonstrovat na přístupu Edwarda Graysona, průkopníka britského sportovního práva. Grayson na konci 90. let minulého století přichází s ideou plné právní regulace sportu. Britský autor svůj odmítavý přístup k nezávislosti sportu odůvodňuje mimo jiné tím, že současnou sportovní oblast doprovází mnohem větší brutalita než v minulosti. V otázce posuzování sportovních úrazů jednoznačně prosazuje nutnost právní ingerence a dále konstatuje, že pouze právo a zákon mohou efektivně reagovat na nárůst nežádoucích aspektů ve sportu. Dále pak poukazuje na neschopnost sportovních orgánů regulovat riziko vzniku zranění během sportovních klání a v této souvislosti zmiňuje, že aplikace právní normy má mít přednost před zásahem sportovního orgánu v daném sportovním odvětví. Grayson navíc pro případ této nastalé sporné situace počítá s použitím trestněprávní normy.²⁵

4.3 Teorie absolutní sportovní imunity

Zcela odlišnou koncepcí od první uvedené je teorie absolutní sportovní imunity, která je koncipována na úplné nezávislosti sportu. Jedná se tedy o teorii, podle níž má být sportovní oblast oproštěna od jakýchkoli právních zásahů, neboť sport představuje naprosto specifickou činnost s vlastním systémem pravidel a schopností postihovat jejich porušení. Jinými slovy, koncepce předpokládá existenci dvou svébytných celků, na sobě nezávislých, kdy sportovní sféra je sama způsobilá postihovat i porušování nejdůležitějších společenských vztahů, zájmů a hodnot. Důsledkem je pak skutečnost, že postih protiprávního jednání náleží striktně autoritativním sportovním orgánům, nikoli však orgánům činným v trestním řízení.²⁶

Jestliže představitelem první uvedené teorie byl britský specialista, pak za „praotce“ teorie absolutní sportovní imunity lze považovat italského autora Bruna Zauliho, který myšlenku přísné oddělenosti práva a sportu prosazoval již na počátku 60. let 20. století. Zauliho teorie vychází z myšlenky „magického kruhu“ sportu, založené na dodržování sportovních principů a pravidel účastníky během sportovních aktivit. Dle této koncepce mají být sportovní vztahy podřízeny zásadám a idejím, které jsou vlastní sportovnímu sektoru, přičemž dodržování daných principů má být v rukou sportovních arbitráží. Italský autor dále tvrdil, že všeobecné

²⁴ Tamtéž, s. 14.

²⁵ KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 112.

²⁶ COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, s. 13 - 14.

právo se nemá vměšovat do sportovní oblasti, ačkoliv připouští, že pokud sportovní činnost ztrácí svou podstatu a stává se škodlivou, pak právní ingerence splňuje ochrannou funkci sportu. S vysokou pravděpodobností však lze říci, že Zauli touto „degenerací“ sportu myslí krajní situace, kdy dochází k morálnímu úpadku či zdraví ohrožujícímu jednání lidí (sportovců). Lze však shrnout, že Zauliho idea se otevřeně hlásí k autonomní sféře sportu a aplikaci obecného právního režimu odmítá.²⁷

4.4 Modifikovaná teorie trestní odpovědnosti

Třetí koncepce je určitým průsečíkem mezi dvěma výše uvedenými teoriemi, jakousi zlatou střední cestou, avšak nelze ji jednoznačně formulovat. Jde totiž o takové pojetí posuzování trestní odpovědnosti, které ovlivňuje celá řada faktorů, zejména koncepce jednotlivých států, jejich právní kultura, doktrína, judikatura, obyčeje, společenský a politický vývoj. V daném případě se tedy nejedná o jednu možnou teorii jako v případě dvou předešlých.²⁸

Osobně se nejvíce ztotožňuji s modifikovanou teorií trestní odpovědnosti, zohledňující různorodé poměry v jednotlivých státech, jejich právních řádech a doktrínách, které jsou v čase dotvářeny judikaturou tamních soudů. Na jedné straně považuji za krátkozraké vyjmout sportovní činnost z obecného právního postihu a ponechat řešení veškerých protiprávních jednání v oblasti sportu na jeho orgánech a arbitrážích. Pokud bychom se totiž striktně přiklonili k teorii absolutní sportovní imunity, mohlo by to mimo jiné zapříčinit vznik celé řady nepřijatelných a nežádoucích jednání, kterých by se sportovci dopouštěli, aniž by byla taková jednání ze strany státu stíhána. V takovém případě by de facto docházelo k dekriminalizaci určitých činů ve sportovním prostředí. Obdobné stanovisko zastával rovněž Prusák,²⁹ který upozorňoval na nedostatky teorie sportovní imunity, přičemž dané demonstroval na situaci, kdy na stadiónu a při hře dojde k chování, o němž je mimo brány stadiónu jisté, že jde o trestný čin, avšak dle uvedené teorie se bude jednat pouze o okolnost vylučující protiprávnost.

Na druhou stranu stojí za zmínku, že sport je určitou výsečí společenských vztahů a svou povahou autonomní oblastí, která nemá být regulována pouze obecnou právní úpravou.

²⁷ KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 111 – 114.

²⁸ COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, s. 15.

²⁹ PRUSÁK, Jozef. Šport a právo (Úvod do dejín, teorie a praxe právnej zodpovednosti v športě). Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 11.

Mám za to, že Graysonova teorie založená na strohém a formalistickém použití práva ve vztahu ke sportu nemůže také v dnešní době obstát, neboť je sama o sobě neefektivní a nefunkční. Jednak totiž brání sportovním organizacím řešit nastalé případy sportovních nehod rychle a efektivně, když orgány činné v trestním řízení s ohledem na pracovní vytížení zajisté nejsou schopny této produktivity dosáhnout. Zadruhé si musíme uvědomit, že přílišná ingerence práva do sportovního odvětví by nepochybně znamenala popření oné poutavosti a zábavy ve sportu. Kdo totiž sport zná, tomu je zřejmé, že jej obvykle doprovází emoce, soutěživost, tvrdost a také četnost způsobených úrazů. Bez těchto vlastností sport přestává být sportem a ztrácí svou podstatu.

5 Trestněprávní odpovědnost za úrazy ve sportu

Jak jsem již nastínil v předchozí kapitole, názory volající po úplné nezávislosti sportovního prostředí, kategoricky odmítající ingerenci práva, jsou v dnešní době již překonány. Dané platí i co do otázky právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. U nás prozatím neprobádaná problematika nabírá na popularitě i díky narůstajícímu počtu závažných úrazů, ke kterým během sportovních výkonů v současnosti dochází. To souvisí i se skutečností, že některé druhy sportu jsou mnohem častěji doprovázeny přílišnou agresivitou a brutalitou, tudíž i vyšším rizikem vzniku zranění. Případy ze sportovní praxe, u nichž dojde k vážnějšímu úrazu či dokonce úmrtí sportovce, budí také nepochybně větší zájem ze strany veřejnosti i médií.

Zároveň je však třeba poznamenat, že zatímco v zahraničí, zejména v zemích angloamerické právní kultury, kde se právní doktríny a soudy otázkou odpovědnosti sportovních úrazů zabývají uceleně již po několik desetiletí, tak v České republice není tato problematika nikterak podrobněji a komplexněji rozebírána. Ostatně dané se týká i tuzemské judikatury, která prozatím řešila pouze zlomek případů, proto ji nelze považovat za ustálenou, přesto se ovšem hlavně díky dvěma rozhodnutím Nejvyššího soudu z posledních tří let výrazně přiblížila k moderním zahraničním trendům.

Česká právní literatura uvádí čtyři stěžejní argumenty, proč se danou problematikou zabírat. Jedná se o následující argumenty:³⁰

- 1) ohledně otázky právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy panuje mezi právníky již dlouhou dobu názorová nejednotnost, což brání vytvoření stavu právní jistoty,
- 2) oblast sportu je obecně součástí skupiny lidských činností, kde lze zjištěné poznatky použít i v daných případech v jiných oblastech (např. zdravotnictví),
- 3) sportovní prostředí je ekonomicky motivovanou činností, v níž se vyskytuje obrovské množství finančních prostředků,
- 4) následky spjaté se sportovními zraněními jsou často závažné a projevují se také v osobní a ekonomické sféře každého sportovce.

Už jen na základě výše uvedených argumentů mám za to, že je zapotřebí tématu sportovních úrazů věnovat dostatečnou pozornost a zabírat se problémem i v rovině

³⁰ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 27.

trestněprávní. Tím spíše, pokud sportovní sféra neustále nabírá na atraktivitě a nachází se v ní značné množství finančních prostředků.

Současně se domnívám, že úlohou trestního práva není jen vyřešení otázky, zda sportovec může být trestně odpovědný za způsobený úraz během sportovního klání, ale také snaha vymezit určité mantinely, v nichž lze jednání sportovce považovat za přípustné, a v nichž má nastoupit plná trestní odpovědnost. Hovoříme tedy o míře ingerence trestního práva do oblasti sportu. V tomto kontextu považuji za výstižnou definici uvedenou v knize Sportovní právo: „*funkcí trestního práva ve sportu je stanovení hranic mezi chováním, které je tolerováno v souvislosti se sporty, které v sobě zahrnují tělesný kontakt – a nebylo by nutně tolerováno mimo tuto souvislost – a chováním extrémním natolik, že porušuje trestní právo bez ohledu na svou souvislost se sportem a někdy bez ohledu na souhlas oběti.*“³¹ Dle citované pasáže lze souhlasit se závěrem, že ne každé jednání sportovce spojené se vznikem zranění či úrazu automaticky zakládá jeho trestní odpovědnost, nýbrž se musí jednat o extrémní a excesivní jednání vybočující z obvyklých hranic daného sportu. Exces tedy můžeme v této spojitosti považovat za klíčový pojem.

Je těžko zodpověditelnou otázkou, zdali je tato míra přijatelnosti určitého jednání sportovce vůbec definovatelná. Při určení mezí přípustnosti činu sportovce v případě způsobení zranění jinému sportovci navíc musíme vzít v potaz fakt, že jednotlivé sporty se od sebe navzájem liší svou povahou. Zjednodušeně řečeno, hranice přípustnosti zákroku kickboxera během souboje s jeho protivníkem se bude bezpochyby posuzovat rozdílně od situace, kdy jeden cyklista narazí do jízdního kola jiného cyklisty s cílem jej vyloučit ze závodu. Je tedy třeba mít na paměti, že odlišnosti ve způsobu stanovení hranic, tj. předem nastavených podmínek, za jejichž splnění lze způsobení zranění považovat za přípustné, jsou dány každému sportu individuálně. To nás pak přivádí k otázce, jakou funkci mají mít v daném kontextu sportovní pravidla a jejich porušení.

V této souvislosti se ztotožňuji s názorem, že porušení sportovních pravidel je podstatným, nikoli však obligatorním předpokladem pro uplatnění trestní odpovědnosti. Je totiž zřetelné, že se mohou objevit případy, kdy k porušení sportovního pravidla nedojde, přesto bude možné vyvodit postih dle trestního práva, což platí i opačně. Sportovní pravidla tedy mají

³¹ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012, s. 78.

plnit podpůrnou funkci při posuzování trestní odpovědnosti, především z hlediska hodnocení potenciálního excesivního jednání sportovce, ale také všech okolností případu.³² Ostatně k danému závěru tenduje i soudobá česká civilní a trestní judikatura, která uvádí, že samotné porušení sportovního pravidla nemusí zakládat ani civilní ani trestní odpovědnost sportovců za úrazy ve sportu.³³ Lze tedy shrnout, že excesem nemusí být každé porušení pravidla, ale musí se jednat o takové jednání, které zcela vybočuje z běžných pravidel a mezi daného sportu. Jak navíc ilustruji v dalších kapitolách, vlivem herních pravidel a jejich porušením na posouzení odpovědnosti sportovce se zabývá celá řada doktrinárních koncepcí.

Výše zmíněné koresponduje také s aplikací zásady subsidiarity trestní represe, která je postavena na principu, že trestní právo představuje prostředek ultima ratio (poslední instance) a uplatní se tam, kde jiné právní či mimoprávní prostředky se ukáží jako neúčinné nebo nedostatečné.³⁴ Z hlediska uplatnění této zásady ve sportovním prostředí lze usuzovat, že k uplatnění trestněprávních norem je možné přistoupit až v okamžiku, kdy dojde k hrubému vybočení z konkrétní sportovní činnosti, a současně za předpokladu, že jiné prostředky nejsou způsobilé se s daným jednáním řádně vypořádat. Jinými slovy řečeno, normy trestního práva by se měly u nesportovních zákroků uplatňovat spíše podpůrně a zejména v případech, které zcela vybočují z mezí běžných nedovolených zákroků (typicky brutální skluzy ve fotbale prováděné zezadu nebo zákeřná naražení na hrazení v ledním hokeji).

Pro účely rozřídění následujících kapitol si dovolím závěrem této kapitoly odkázat na sportovně-právního experta Michala Králíka, podle kterého lze téma odpovědnosti za sportovní zranění zkoumat ze tří hledisek, a to následujících:³⁵

- 1) legislativní (právní) úpravy,
- 2) závěrů vyslovených právní a sportovně-právní doktrínou,
- 3) závěrů soudní praxe.

³² COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, s. 21 - 22.

³³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 493/2015 ze dne 20. 5. 2015, usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 561/2016 ze dne 31. 8. 2016.

³⁴ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 33.

³⁵ KRÁLÍK, M. Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. *Právní rozhledy*, 2006, č. 15, s. 539 – 548.

6 Právní úprava

Základním východiskem pro užití trestněprávní odpovědnosti v případě způsobených úrazů, ke kterým dochází během sportovní aktivity, je skutečnost, zda sportovec v daném případě spáchal trestný čin či nikoli. Zákonou definici trestného činu stanovuje TZ v ustanovení § 13 odst. 1: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Z dikce tohoto ustanovení plynou dvě obligatorní podmínky, které musí být kumulativně splněny, a to protiprávnost činu a znaky uvedené v trestním zákoně.³⁶

6.1 Pojmové znaky trestného činu

Tzv. pojmové znaky trestného činu (provinění) tvoří protiprávnost, znaky skutkové podstaty trestného činu a obecné znaky uvedené v zákoně. S ohledem na následný výklad je zapotřebí tyto pojmové znaky náležitě vymežit.

Protiprávností se rozumí rozpor s právní normou v rámci právního řádu, přičemž trestnými činy mohou být jen činy protiprávní, tj. nedovolené. Termín protiprávnost má dva významy, a to zaprvé protiprávnost formální, tj. rozpor s právním řádem jako celkem, a zadruhé protiprávnost materiální, tedy že jednání má být pro společnost natolik škodlivé, aby na něj trestní právo reagovalo dostupnými prostředky.³⁷

Ačkoliv současná úprava obsažená v ustanovení § 13 odst. 1 TZ vychází z tzv. formálního pojetí trestného činu, je třeba mít na paměti dříve zmíněnou zásadu subsidiarity trestní represe, vyjádřenou v ustanovení § 12 odst. 2 TZ, která dané pojetí do značné míry omezuje. Mluvíme tedy o materiálním korektivu trestního práva. Dle uvedené zásady trestným činem není každé protiprávní jednání, neboť orgán činný v trestním řízení musí při stanovení, zda došlo ke spáchání trestného činu, brát ohled na společenskou škodlivost činu a její kritéria, která jsou demonstrativně stanovena v ustanovení § 39 odst. 2 TZ.³⁸

Jak jsem již uváděl v předchozích kapitolách, ryze formalistické pojetí trestního práva ve vztahu ke sportovní činnosti přináší řadu úskalí. Především by byla na základě této koncepce v trestním řízení postihována i méně závažná jednání, u nichž by stačilo projednání před příslušným disciplinárním orgánem, který by následně sportovci uložil adekvátní trest. I proto je v souladu s aplikací zásady subsidiarity trestní represe, aby orgány činné v trestním řízení

³⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 126.

³⁷ Tamtéž, s. 126 – 127.

³⁸ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné.* 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 72 – 73.

vždy posoudily jednání sportovce individuálně, proporcionálně a s přihlédnutím ke společenské škodlivosti činu.

Součástí pojmových znaků trestného činu (provinění) jsou rovněž obecné znaky uvedené v zákoně. Jedná se o takové znaky, které jsou pro všechny trestné činy stejné a neodlišují je od sebe navzájem. Těmito znaky jsou stanoveny věk, přičetnost a u mladistvých pachatelů provinění rozumová a mravní vyspělost.³⁹ Pokud jde o věk a rozumovou mravní vyspělost, neshledávám důvod se jimi podrobněji zabývat, neboť nevykazují žádné zvláštnosti v případě způsobení sportovního úrazu od ostatních trestných činností. Pokládám však za vhodné pozastavit se nad třetím obecným znakem, tedy přičetností, respektive zmenšenou přičetností.

6.2 Přičetnost a zmenšená přičetnost

Nepřičetnost definuje TZ v ustanovení § 26 takto: „*Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.*“ Aby tedy pachatel jednal v nepřičetnosti, musí trpět duševní poruchou, která je příčinou ztráty rozpoznávací nebo ovládací schopnosti u postižené osoby v době činu. Jinými slovy, mezi duševní poruchou a ztrátou alespoň jedné z obou schopností musí existovat kauzální nexus, neboť pouhá existence duševní poruchy nezbavuje trestní odpovědnosti.⁴⁰

Právě přítomnost duševní poruchy se jeví jako zřejmý indikátor toho, proč se nepřičetnost sportovce v otázce trestněprávní odpovědnosti v praxi pravděpodobně neuplatní. Přestože si lze představit situace, kdy sportovec v důsledku výskytu duševní poruchy (s ohledem na ustanovení § 123 TZ) způsobí jinému i vážnější úraz, aniž by byl schopen rozpoznat protiprávnost nebo ovládnout své jednání, bude se jednat o nepatrnou část případů. Budeme tedy vycházet z premisy, že sportovní činnost vykonávají především duševně zdraví jedinci.

Od pojmu nepřičetnost je potřeba odlišit termín zmenšená přičetnost, na který TZ pamatuje v ustanovení § 27, v němž stanoví: „*Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně přičetný.*“ Jak je vidno z definice, zmenšenou přičetností rozumíme stav,

³⁹ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 134 – 135.

⁴⁰ Tamtéž, s. 202 a násl.

kdy následkem duševní poruchy je podstatné oslabení schopnosti rozpoznávací nebo schopnosti ovládací. Výrazné zeslabení obou schopností je tedy dělicím prvkem mezi zmenšenou přičetností a nepřičetností, u níž je alespoň jedna z těchto schopností vyloučena.⁴¹

I v případě zmenšené přičetnosti musíme počítat s existencí duševní poruchy jedince v době spáchání činu. Lze však podotknout, že rozsah případů zmenšeně přičetných sportovců, kteří měli na základě duševní poruchy sníženou schopnost rozpoznávací či ovládací, bude přece jen vyšší než u nepřičetných osob. Danému názoru nasvědčuje už jen má dlouholetá praktická zkušenost se sportem, a to v tom smyslu, že leckdy dochází během sportovních soubojů k vyhoceným situacím, u nichž jde běžný rozum a stav vědomí stranou. Mám na mysli případy, kdy člověk v zápalu hry nemá pod kontrolou své emoce a může tak pod jejich tíhou způsobit jinému těžký úraz, a to v důsledku snížené schopnosti ovládnout své jednání, případně snížené schopnosti rozpoznat protiprávnost takového činu. Nejspíš není ani potřeba rozebírat řadu medializovaných incidentů sportovců, kterým bylo a je takové agresivní a vulgární jednání zcela vlastní.

Výše uvedený závěr je nutné ještě navázat na existenci duševní poruchy. Co se rozumí duševní poruchou, je uvedeno v ustanovení § 123. Jedná se o příkladný výčet typů duševních poruch, přičemž za relevantní považují zejména hlubokou poruchu vědomí. Jde totiž o takovou duševní poruchu, kdy příčina poruchy vědomí není organického původu. Jinak řečeno, hlubokou poruchou vědomí se rozumí takové duševní poruchy, které nemají původ v somatické nemoci, nýbrž je lze označit za „normální psychické“ poruchy. V praxi se dané promítne v hodnocení činů spáchaných v extrémních zátěžových situacích, kdy jinak duševně zdravý jedinec bude jednat ve zlobě, afektu či strachu. Tato jednání musí představovat značnou intenzitu, odpovídající pojmu hluboká.⁴² Mám tedy za to, že některá extrémní jednání sportovců, vyvolaná pocity hněvu, zlosti či pomsty (oplácením), u nichž dojde ke způsobení úrazu, mohou spadat pod shora uvedenou kategorii, tudíž že v důsledku projevu hluboké poruchy vědomí bude výrazně oslabena schopnost sportovce ovládnout své jednání nebo rozpoznat protiprávnost svého činu.

Pro úplnost se hodí poznamenat, že posouzení otázky zmenšené přičetnosti, jakož i nepřičetnosti, náleží orgánům činným v trestním řízení, přičemž není nepodstatné, že pokud pachatel spáchá čin ve stavu zmenšené přičetnosti, nelze ji bez dalšího klasifikovat jako

⁴¹ Tamtéž, s. 204.

⁴² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 1328 – 1329.

polehčující okolnost, nýbrž je nutné ji zkoumat individuálně ve vztahu k určitému trestnému činu pachatele.⁴³

6.3 Znaký skutkové podstaty trestného činu

Poslední skupinu pojmových znaků trestného činu tvoří typové znaky trestného činu, tj. znaky skutkové podstaty trestného činu. Skutkovou podstatu můžeme charakterizovat jako souhrn znaků objektivních a subjektivních znaků, které determinují jednotlivé druhy trestných činů a odlišují je navzájem. Jedná se tedy o právní formu, která vyjadřuje typové znaky trestného činu stanovené v trestním zákoně. U skutkové podstaty trestného činu rozlišujeme obligatorní znaky, které existují u každé skutkové podstaty trestného činu, a znaky fakultativní, které nemusí být uvedeny u všech skutkových podstat. Obligatorní neboli povinné znaky tvoří objekt, objektivní stránka, pachatel a subjektivní stránka. Fakultativními znaky jsou pak např. určité místo, určitě vymezený čas jednání nebo motiv trestného činu.⁴⁴

6.3.1 Objekt trestného činu

Objekt je prvním z obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu. Představuje základní kritérium pro systematiku zvláštní části TZ. Objektem trestného činu rozumíme společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné trestním zákonem.⁴⁵

V případě trestní odpovědnosti za způsobení sportovního úrazu lze poznamenat, že objektem trestného činu jsou zejména život a zdraví sportovců. Ze systematiky zvláštní části TZ můžeme dovodit, že život člověka a jeho zdraví představují takové právní statky, které trestněprávní ochrana staví na první místo. Za zmínku také jistě stojí, že existuje doktrinální koncepce, která si zakládá na tvrzení, že dojde-li k zásahu do tělesné integrity během sportovní činnosti, nejsou zdraví ani tělesná integrita chráněnými objekty trestním zákonem. Jedná se o tzv. koncepci vyloučení objektivního základu trestného činu, která má své kořeny především v německé a francouzské právní nauce.⁴⁶ Blíže o této teorii pojednávám v kapitole sedmé.

Je však zřejmé, že česká legislativní úprava danou koncepcí nijak nereflektuje a nestanovuje ani žádné odchylky v objektu trestných činů spjatých s výkonem sportovní

⁴³ Tamtéž, s. 381.

⁴⁴ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 158 – 161.

⁴⁵ Tamtéž, s. 166.

⁴⁶ KRÁLÍK, M. Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. *Právní rozhledy*, 2006, č. 15, s. 539 – 548.

činnosti. S ohledem na zřetelný narůst agresivity a tvrdosti v některých sportech (například hokej či fotbal) považují za rozumné, aby hodnoty jako život či zdraví sportovců stály v popředí trestněprávní ochrany a nečinily se v tomto smyslu rozdíly mezi tím, zda dochází ke způsobení úrazu v rámci sportovní aktivity nebo mimo ní. Jako opodstatněný argument, možná poněkud krajní, může posloužit incident, který se odehrál dne 24. března 2017 v Dublinu během kvalifikačního střetnutí mezi fotbalisty Irska a Walesu. Waleský fotbalista Neil Taylor tehdy způsobil domácímu kapitánovi S. Colemanovi ošklivé zranění, když jej v 69. minutě před zraky sudího surově kopačkou zasáhl do pravé holeně. Irský kapitán poté zůstal na trávníku ležet a následně byl převezen do místní nemocnice, kde musel podstoupit operaci zlomené holenní kosti a následně vleklou rekonvalescenci.⁴⁷ Není třeba dále polemizovat o nepřiměřenosti zákroku ani o způsobené újmě na zdraví fotbalisty. Stejně tak není zapotřebí spekulovat nad četností obdobně surových zranění v jednotlivých sportovních disciplínách.

6.3.2 Objektivní stránka trestného činu

Druhým obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu je objektivní stránka trestného činu, která charakterizuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Její obligatorní znaky, tedy takové, které musí být uvedeny v každé skutkové podstatě trestného činu, tvoří jednání, následek a kauzální nexus mezi jednáním a následkem. Není-li přítomen některý z těchto obligatorních znaků, pak není naplněna ani skutková podstata trestného činu, tudíž nenastává ani trestněprávní odpovědnost.⁴⁸

Jednání definuje právní teorie jako projev vůle ve vnějším světě. Jednání tedy zahrnuje složku vnitřní (vůli) a složku vnější (projev vůle). Pokud danému jednání chybí jeho vnější složka, nejde o jednání ve smyslu trestního práva. Jednat lze nejen konáním, ale i opomenutím.⁴⁹

Je nepochybné, že v rámci sportovních zranění bude ze strany sportovců docházet převážně ke komisivnímu jednání, tedy formou konání. Půjde tak zejména o případy, kdy vůle jednoho sportovce řídí jeho pohyb a na základě toho dojde k zásahu do tělesné stránky jiného sportovce. Odlišně se budou posuzovat situace, kdy vnitřní složka sportovce chybí. Takovou situaci lze demonstrovat na jedné praktické zkušenosti, kdy jeden hráč fotbalové Hanspaulské

⁴⁷ ČTK. *Coleman je po operaci, kvůli zlomenině bude chybět nejméně půl roku.* iDnes.cz [online]. c2017. poslední revize 26. 3. 2017 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: https://fotbal.idnes.cz/seamus-coleman-zraneni-operace-dmf-/fot_reprez.aspx?c=A170326_143434_fot_reprez_hlt

⁴⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 175.

⁴⁹ Tamtéž, s. 176.

ligy srazil u postranní čáry svého soupeře, který doslova odletěl na střídačku hostů a v důsledku jeho pádu se ošklivě poranil jeden ze sedících náhradníků. Je zřejmé, že ze strany faulovaného hráče u postranní lajny scházela vůle sedícího soupeře zranit, proto nelze hovořit ani o zaviněném jednání.

Následkem trestného činu myslíme porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem trestného činu. Následkem u skutkových podstat může být porucha či ohrožení. Vedle následku ještě musíme rozlišovat hmotný předmět útoku a účinek trestného činu.⁵⁰ Například u trestného činu ublížení na zdraví dle ustanovení § 146 odst. 1 TZ bude následkem porušení zájmu na ochraně zdraví sportovce, hmotným předmětem útoku bude člověk (sportovec), a konečně účinkem bude například zlomená lýtková kost.

Nutno dodat, že ve spojitosti se vznikem sportovních úrazů půjde zejména o porušení zájmu na ochraně života nebo zdraví sportovců, výjimečně o ohrožení těchto objektů.

Třetím a zároveň posledním obligatorním znakem objektivní stránky je příčinný vztah mezi jednáním a následkem trestného činu. Trestně odpovědný může být pachatel pouze tehdy, jestliže svým jednáním následek skutečně způsobil. Schází-li kauzální nexus, nenastane trestní odpovědnost. K příčinnému vztahu je pak ještě zapotřebí zavinění.⁵¹

Závěrem této podkapitoly se hodí zmínit o fakultativních znacích objektivní stránky trestného činu, kterými jsou například doba spáchání činu, místo spáchání činu či dříve zmíněný hmotný předmět útoku. Mám však za to, že z hlediska účelu této práce nejsou uvedené znaky rozhodující.

6.3.3 Subjektivní stránka trestného činu

Třetím obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu, pravděpodobně nejproblematictější z hlediska posuzování trestní odpovědnosti sportovních úrazů, je subjektivní stránka trestného činu. Tato je charakterizována zaviněním, které je také jejím obligatorním znakem. Nauka chápe zavinění jako vnitřní psychický vztah pachatele trestného činu k porušení nebo ohrožení zájmu chráněnému TZ, který je vyvolaný způsobem uvedeným v TZ.⁵² Tímto se dostávám k rozlišení forem zavinění, které TZ předvidá, a sice k zavinění úmyslnému a nedbalostnímu.

⁵⁰ Tamtéž, s. 184 – 185.

⁵¹ Tamtéž, s. 189 – 193.

⁵² NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 125.

Úmyslné (dolózní) zavinění ve vztahu k jednání pachatele upravuje ustanovení § 15 TZ, podle něhož rozlišujeme úmysl přímý (dolus directus) a úmysl nepřímý (dolus eventualis).

V ustanovení § 15 odst. 1 písm. a) TZ je úmysl přímý charakterizován takto: „*Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.*“ Domnívám se, že přímý úmysl se bude z hlediska sportovních úrazů v praxi vyskytovat jen sporadicky, zejména pak ve zjevně extrémních situacích, kdy sportovec svým jednáním zcela vybočí z mezí pravidel sportu, respektive dopustí se zákroku, který nemá vůbec nic společného s charakterem a podstatou daného sportu (například v důsledku zkratu v hlavě). Jak navíc uvádí Mgr. Pinkava,⁵³ dokázat volní složku spočívající v tom, že sportovec chtěl svému soupeři způsobit zranění, lze jen velmi mimořádně.

Patrně ve větším množství se bude v rámci sportovních zranění objevovat forma nepřímého úmyslu, na který TZ pamatuje v ustanovení § 15 odst. 1 písm. b): „*Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.*“ Srozuměním se ve smyslu TZ dle ustanovení § 15 odst. 2 rozumí „*i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.*“ Pachatel tedy sleduje svým záměrem jiný cíl, ať již z hlediska trestního práva relevantní či nikoli, popřípadě jej nesleduje vůbec, avšak je srozuměn s tím, že realizace případného cíle presumuje způsobení následku významného pro trestní právo.⁵⁴ Je zřejmé, že tato forma zavinění se bude v nejmenší míře vyskytovat u bojových sportů, jakými jsou například MMA nebo kickbox, neboť podstatou těchto sportů je presumpce útoku na tělesnou integritu soupeře související se vznikem jeho újmy na zdraví. Relevantnější roli však hraje nepřímý úmysl zejména u kolektivních sportů, jakým je například basketbal, když si můžeme představit situaci, kdy si jeden hráč „vyhlédne“ nejproduktivnějšího hráče soupeřícího týmu a tvrdě jej udeří loktem s úmyslem vyřadit jej ze hry, což ostatně bude sledovaným cílem faulujícího basketbalisty, zároveň však bude srozuměn s tím, že může protihráči způsobit zranění.

Jak jsem již zmínil výše, vedle úmyslného zavinění rozlišujeme ještě zavinění nedbalostní. Z hlediska odpovědnosti za způsobené úrazy ve sportu se jedná o častější formu zavinění. Nedbalost dále rozdělujeme na nedbalost vědomou a nevědomou.

⁵³ COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, s. 74.

⁵⁴ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 231.

TZ definuje vědomou nedbalost v ustanovení § 16 odst. 1 písm. a) takto: „*Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.*“ S nedbalostí souvisí i potřebná míra opatrnosti, kterou je sportovec povinen v rámci okolností a podle svých možností schopen dodržet, v opačném případě jedná nedbalostně.⁵⁵ Je dlužno poznamenat, že tato míra se liší u jednotlivých druhů sportu, proto ji ani nelze generalizovat. Přesto lze konstatovat, že v rámci posuzování odpovědnosti za sportovní úrazy půjde o nejfrekventovanější formu zavinění vůbec.

Nevědomá nedbalost je vymezena v ustanovení § 16 odst. 1 písm. b) následovně: „*Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.*“ Z dikce tohoto ustanovení (tj. slov „měl a mohl“) pak vyvozujeme povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, které musí být obě dány současně, jinak hovoříme o nezaviněném činu, tedy stavu náhody, kdy absentuje zavinění ve smyslu trestního práva.⁵⁶

S prvkem náhody a nedbalostního jednání se pojí i dvě teorie dotvářené sportovně-právní doktrínou, a to teorie nešťastné náhody a teorie nedostatku zavinění. Společným jmenovatelem obou těchto teorií je vyloučení odpovědnosti sportovce za způsobení úrazu, přičemž teorie nedostatku zavinění jasně deklaruje vyloučení zavinění i ve formě nedbalosti, kdežto teorie nešťastné náhody je postavena na předpokladu, že sportovní kolbiště jsou místem, na kterých se vylučuje úmysl sportovce způsobit zranění jinému sportovci.⁵⁷ Obě zmíněné koncepce se však potýkají se zřetelnými nedostatky, o nichž podrobněji pojednávám v kapitole sedmé.

V souvislosti s otázkou zavinění považuji za nezbytné uvést, že současná česká rozhodovací praxe je ustálená v názoru, že posuzování trestní odpovědnosti za způsobení úrazu nelze omezovat jen na úmyslné jednání, nýbrž trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších situacích zavinění z nedbalosti.⁵⁸ Lze tedy tvrdit, že soudobá judikatura v dané otázce navazuje na dříve nastolenou rozhodovací praxi a dle mého názoru zcela správně připouští uplatnění trestní odpovědnosti za jednání sportovce ve formě nedbalosti. Přestože nevidím důvod, proč

⁵⁵ Tamtéž, s. 237.

⁵⁶ Tamtéž, s. 238.

⁵⁷ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 40 – 41.

⁵⁸ Blíže srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 561/2016 ze dne 31. 8. 2016.

by měl být postih za nedbalostní jednání sportovce vyloučen, přece jen by k němu mělo docházet spíše v mimořádných situacích, například v důsledku nepřiměřené tvrdosti zákroku. Zároveň je zapotřebí mít na paměti již dříve zmíněné, že ačkoliv sportovec svým jednáním poruší pravidla daného sportu, byť i z nedbalosti, nemusí ještě takové jednání zakládat jeho trestní (nebo civilní) odpovědnost.

Poslední stručnou poznámku, kterou v této kapitole učiním a která nepochybně souvisí s problematikou zavinění, je otázka právního omylu ve vztahu k odpovědnosti za sportovní úraz. Nauka uvádí, že právní omyl spočívá v neznalosti či mylném výkladu norem trestního práva anebo mimotrestních právních norem podstatných pro trestněprávní posouzení. Rozlišujeme právní omyl negativní a právní omyl pozitivní.⁵⁹

Právní omyl negativní je stanoven v ustanovení § 19 odst. 1: „*Kdo při spáchání trestného činu neví, že jeho čin je protiprávní, nejedná zaviněně, nemohl-li se omylu vyvarovat.*“ Tento odstavec, podle kterého se vyžaduje, aby pachatel byl stran protiprávnosti svého činu, ještě doplňuje odst. 2 téhož ustanovení, v němž jsou uvedeny okolnosti, podle nichž bylo možné se omylu vyvarovat, tedy hovoříme o omylu neomluvitelném. V opačném případě se jedná o omyl omluvitelný, kdy se pachatel (sportovec) omylu vyvarovat nemohl, tudíž v důsledku vyloučení jeho zavinění nenastává ani jeho trestní odpovědnost. Jak jsem již poznamenal dříve, problematika trestní odpovědnosti za sportovní úrazy je protkána názorovou diferenciací právní vědy a značnou právní nejistotou. I proto se domnívám, že institut právního omylu může sloužit jako podpůrný argument pro vyloučení trestní odpovědnosti sportovců, kteří ve valné většině případů nevědí, že jsou jejich jednání protiprávní. Odlišně však bude zapotřebí posuzovat situace zjevných excesů sportovců.

Ponechám stranou výklad o právním omylu pozitivním (tzv. putativním deliktu), neboť se domnívám, že se nejedná o pojem relevantní z hlediska účelu této práce.

6.3.4 Pachatel trestného činu

Konečně je zapotřebí uvést i poslední obligatorní znak skutkové podstaty trestného činu, kterým je pachatel trestného činu. Ustanovení § 22 odst. 1 TZ stanoví, že „*pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.*“ Právní nauka rovněž zná svou definici, když k pojmu pachatele uvádí:

⁵⁹ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 248.

„Trestně odpovědnou může být osoba fyzická, která bezprostředně spáchala trestný čin, anebo i osoba právnická.“⁶⁰

Vyjdeme-li z obou uvedených definic a zasadíme je do kontextu trestněprávní odpovědnosti za sportovní zranění, bude pachatelem trestného činu sportovec, který se zaviněným jednáním v rámci výkonu sportovní činnosti dopustí trestného činu a způsobí jinému sportovci újmu na zdraví. Za pachatele tedy lze považovat fyzickou osobu, která bude zároveň v době spáchání činu příčetná a dovrší věk patnácti let. V případě posuzování trestní odpovědnosti sportovců, kteří v době spáchání provinění dovršili patnáctý rok a nepřekročili osmnáctý rok svého věku, se užije zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“). Zároveň mladistvý musí dosáhnout v době spáchání činu takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládnout své jednání, jinak jeho trestní odpovědnost nenastává. Nutno ještě dodat, že trestné činy spáchané sportovci v důsledku výkonu sportovní činnosti nevyžadují zvláštní vlastnosti pachatele ani jeho zvláštní postavení či způsobilost, tedy nehovoříme o konkrétním nebo speciálním subjektu.

Vzhledem k vymezení účelu práce nebudu detailněji rozebírat případy, kdy se pachatelé dopustí trestného činu, který nesouvisí přímo s výkonem sportovní činnosti. Mám tím na mysli osoby, které nejsou přímými účastníky sportovního klání a nevykonávají bezprostředně sportovní aktivitu. Jedná se zejména o pořadatele sportovních událostí, členy realizačního týmu, diváky či jiné třetí osoby. Pozoruhodnou otázkou se přitom může jevit například uplatnění trestní odpovědnosti u trenérů, kteří mohou na trestné činnosti svých svěřenců participovat jako účastníci nebo spolupachatelé.

6.4 Jednotlivé trestné činy dle TZ

Jestliže jsem se v předešlých kapitolách zaobíral především problematikou podmínek trestní odpovědnosti za způsobení sportovního úrazu, pokládám za žádoucí se alespoň okrajově zmínit o jednotlivých trestných činech, které se s danou problematikou pojí. Smyslem této kapitoly je tedy podat obecný nástin konkrétních trestných činů, nikoli jejich vyčerpávající výklad.

Na tomto místě stojí za připomenutí, že objektem jednotlivých trestných činů bude především zájem na ochraně zdraví osob, výjimečně pak jejich života. Jedná se o nejdůležitější

⁶⁰ Tamtéž, s. 196.

právní statky, které jsou trestním právem chráněny, a proto se tyto trestné činy nacházejí již v hlavě I. zvláštní části TZ. Hovoříme tedy o trestných činech proti životu a zdraví.

Jako velmi zdařilý se mi jeví přehled trestných činů, který zmiňuje Mgr. Jan Pinkava,⁶¹ s nímž se do značné míry ztotožňuji. Je zjevné, že v případě trestného činu usmrcení z nedbalosti dle § 143 TZ půjde v rámci sportu o zcela výjimečné případy. Vyšší pravděpodobnost aplikace, byť i tak stále nízká (s ohledem na kritérium „těžké“ újmy na zdraví), bude pro sportovní sféru u trestného činu těžkého ublížení na zdraví dle § 145 TZ. I z tohoto důvodu se trestný čin ublížení na zdraví dle § 146 TZ nepochybně uplatní frekventovaněji. Určitou alternativu mezi těmito trestnými činy představuje ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle § 146a TZ. Jak uvádí Komentář k TZ,⁶² jedná se o privilegovanou skutkovou podstatu, již se postihují nižším trestem jednání, při nichž pachatel úmyslně jinému ublíží na zdraví v důsledku přistoupení dalších okolností (v silném rozrušení ze strachu, zmatku atd.).

Z hlediska posuzování trestní odpovědnosti za sportovní zranění připadají v úvahu zejména nedbalostní trestné činy, a sice trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 TZ a ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 148 TZ. Zpravidla se jedná o taková jednání, kterých se sportovci dopouští ve formě vědomé nedbalosti. Pod tyto trestné činy tedy budou spadat například případy nedovolených skluzů v kopané, v ledním hokeji pak nedovolená naražení na hrazení (tzv. bodyčky) či nepřiměřené fauly kolenem. Svým způsobem specifickým je v souvislosti s uplatněním trestní odpovědnosti za sportovní úrazy trestný čin rvačky dle § 158 TZ. Vedle situací spjatých s diváckým násilím na stadionech si lze představit i situace, při nichž dochází ke spáchání tohoto trestného činu mezi sportovci navzájem. Profesor Šámal⁶³ k tomuto uvádí, že podstatou rvačky z hlediska trestního práva je vzájemné napadání nejméně tří osob, kdy všichni účastníci rvačky jsou navzájem útočníky a rovněž se navzájem ohrožují na životě a zdraví. Veřejnosti i médiím jsou přitom jistě známy případy rvaček, které doprovázejí některá vyhrocená fotbalová střetnutí, typicky zejména ve státech jižní Evropy.

S ohledem na shora uvedené lze shrnout, že v oblasti posuzování odpovědnosti sportovců za způsobená zranění přicházejí v úvahu jak úmyslné trestné činy, tak i nedbalostní, přičemž nedbalostní trestné činy budou převažovat. Zároveň je potřeba zdůraznit, že úlohou

⁶¹ COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, s. 76 a násl.

⁶² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 1552.

⁶³ Tamtéž, s. 1628.

trestního práva je mimo jiné chránit stěžejní společenské hodnoty, jakými jsou i život a zdraví osob. Pojímám proto za důvodné, aby trestní právo jako prostředek ultima ratio vstupovalo do oblasti sportu a chránilo některá nežádoucí jednání sportovců, která nemohou být řešena disciplinárními nebo jinými právními prostředky.

6.5 Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnostmi vylučujícími protiprávnost rozumíme takové okolnosti, které pachatele činu jinak trestného zbavují trestní odpovědnosti. Jednání za okolností vylučujících protiprávnost od počátku není trestné, nejedná se ex tunc o trestný čin, neboť zde absentuje protiprávnost.⁶⁴

TZ na okolnosti vylučující protiprávnost pamatuje v ustanoveních § 28 – 32, v nichž je uvedeno celkem pět těchto okolností. Konkrétně se jedná o úpravu krajní nouze, nutné obrany, svolení poškozeného, přípustného rizika a oprávněného použití zbraně. Nutno však dodat, že uzavřený výčet důvodů pro vyloučení protiprávnosti neexistuje, protože teorie a praxe dovodila i další důvody, jakými jsou například výkon dovolené či příkázané činnosti. Uplatnění těchto dalších případů okolností vylučujících protiprávnost je pak plně v souladu s analogií ve prospěch pachatele, kterou trestní právo hmotné dovoluje.⁶⁵

Jelikož TZ ani jiný právní předpis neuvádí explicitně konkrétní okolnosti vylučující protiprávnost spojené s trestní odpovědností sportovců za sportovní úrazy, je nezbytné subsumovat jednání sportovců pod některou z okolností, kterou stanoví právě TZ. Přitom z hlediska rozebírané problematiky jsou relevantní zejména dvě (respektive tři), a to svolení poškozeného dle ustanovení § 30 TZ, přípustné riziko dle ustanovení § 31 TZ a výkon dovolené činnosti. S uplatněním uvedených tří okolností v oblasti sportu koresponduje i pojetí dle Hrušky a Hrušky,⁶⁶ kteří jejich aplikaci ještě podmiňují členěním sportů na amatérský a profesionální, přičemž u sportovních amatérů lze hovořit o svolení poškozeného, přípustném riziku a výkonu dovolené činnosti, kdežto u profesionálů se užije institut výkonu povolání.

Protože s těmito uvedenými okolnostmi vylučujícími protiprávnost souzní i pojetí doktrinárních teorií, které jsou rovněž předmětem následující kapitoly, učiním jejich detailnější rozbor až následně. Co se týče institutu nutné obrany, lze o jejím uplatnění hovořit jen

⁶⁴ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 252.

⁶⁵ Tamtéž, s. 253.

⁶⁶ HRUŠKA, J., HRUŠKA, P. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v České republice. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2018-05-25].

v teoretických a výjimečných situacích. Užití krajní nouze na případy trestní odpovědnosti úrazů ve sportu lze takřka eliminovat, oprávněné použití zbraně je pak v této otázce zcela bez významu.

7 Doktrinální koncepce trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy

Již z historického exkurzu, který jsem učinil na úvod mé práce, je zjevné, že teorie zabývající se sportovní činností jakožto okolností vylučující protiprávnost vznikaly od nepaměti. V průběhu této historické geneze se postupně vyvinula celá řada závěrů vyslovených sportovně-právní doktrínou, zejména díky snahám zahraničních autorů, kteří se danou problematikou zabírali. Pro všechny tyto teorie je společným rysem fakt, že se zpravidla snaží argumentovat, proč a popřípadě za jakých předpokladů sportovci za způsobené zranění nejsou trestně odpovědní.

Ačkoliv lze v pojetí jednotlivých teorií bezesporu spatřovat přínos z hlediska zkoumání dané otázky, je na druhou stranu potřeba podotknout, že se mnohdy potýkají s citelnými nedostatky a mezerami, na jejichž existenci ve svém výkladu rovněž upozorním. Achillovou patou oněch koncepcí je pak jejich přílišná generalizace v tom smyslu, že nereflektují zvláštnosti jednotlivých sportovních odvětví, která se od sebe navzájem odlišují. Zároveň je nutné mít na paměti, že se jedná o určitá teoretická vodítka, která by měla sloužit především k ustálení rozhodovací praxe soudů a vytvoření stavu právní jistoty.

Co se tuzemské právní teorie týče, lze konstatovat, že nejvýznamnějším sportovně-právním teoretikem v dané oblasti je v současnosti Mgr. Michal Králík, Ph.D., vysokoškolský pedagog a soudce Nejvyššího soudu, který rovněž provádí důslednou analýzu jednotlivých doktrinálních koncepcí. Z období minulého století pak stojí za zmínku práce J. Hory (ve spolupráci s polským představitelem S. Jedruchem), případně odkaz již dnes zesnulého slovenského profesora J. Prusáka.

7.1 Teorie souhlasu poškozeného

První uvedenou teorií, rozšířenou zejména v angloamerickém typu právní kultury, je teorie souhlasu poškozeného. Tato koncepce staví na předpokladu, že vstupuje-li sportovec do sportovního klání, přestože si je vědom rizika vzniku úrazu, de facto tím dává konkludentní souhlas a je s tím i srozuměn. Následkem toho je poté skutečnost, že v případě způsobení úrazu je vyloučena trestní odpovědnost sportovce, který vznik sportovního úrazu zapříčinil, neboť se jedná o okolnost vylučující protiprávnost.⁶⁷

⁶⁷ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 39.

Právě analogicky k dané teorii lze uvést institut svolení poškozeného, tedy okolnost vylučující protiprávnost, kterou zná TZ a definuje ji v ustanovení § 30 takto:

- (1) *Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.*
- (2) *Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.*
- (3) *S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.*

Z dikce citovaného ustanovení vyplývá, že TZ stanoví poměrně striktní podmínky, za jejichž splnění se institut svolení poškozeného může uplatnit. Velmi podnětný výklad k danému institutu podává ve svém odborném článku JUDr. Vít Klapal,⁶⁸ jenž uvádí přehled jednotlivých podmínek, které musí být naplněny, aby se o svolení poškozeného vylučující protiprávnost činu mohlo jednat. Nehodlám dopodrobna rozebírat všechny aspekty uvedené daným autorem, nicméně považuji za správné se alespoň o jednom z nich zmínit. Jedná se o zájmy osoby, o nichž může tato osoba oprávněně rozhodovat, respektive o souhlas osoby s ublížením na zdraví nebo usmrcením. TZ totiž v ustanovení § 30 odst. 3 explicitně zakazuje, aby poškozený svolil k ublížení na zdraví nebo usmrcení, vyjma případů svolení poškozeného k lékařským zákrokům.

Klapal⁶⁹ se danou problematikou zabývá i z hlediska existence rizikových sportů, když odlišuje souhlas sportovce „pouhým“ ohrožením na životě a zdraví od svolení k porušení těchto zájmů, které nelze považovat za platné svolení dle výše uvedeného ustanovení TZ. Naopak souhlas poškozeného s jednáním soupeřů, které pouze ohrožuje zájmy na ochraně života zdraví lze pokládat v souladu se zákonem, pokud takové ohrožení přímo nesměřuje k poruše daných zájmů nebo nedosahuje intenzity obecného ohrožení. Rizikové sporty pak daný autor kategorizuje na takové, u nichž k ublížení na zdraví či smrti nutně nedochází, a jestliže k nim dojde, jsou jen postranním výsledkem sportovního zápolení (například hokej), a dále na takové, u nichž je ublížení na zdraví takřka nezbytným následkem a nedochází k němu náhodou, nýbrž

⁶⁸ KLAPAL, V. Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 10, s. 259 – 257.

⁶⁹ Tamtéž.

zpravidla úmyslně i ve formě nepřímého úmyslu (například thaibox či kickbox). U první skupiny Klapal doporučuje, aby byla stíhána jednání, která vybočují z rámce přípustného sportovního rizika, například ukousnutí ucha jedním boxerem druhému (proslulost si v daném případě jistě vysloužil legendární americký boxer Mike Tyson, který v roce 1997 svému soupeři ukousl kus ušního boltce⁷⁰). U druhé kategorie sportů Klapal navrhuje stíhat veškerou trestnou činnost, k níž v rámci sportovní činnosti dojde, neboť neshledává žádný relevantní přínos těchto sportů pro společnost.

Osobně vnímám Klapalovu koncepci jako přínosnou v tom smyslu, že evidentně opouští zažitá paradigma v otázce svolení poškozeného a snaží se z obecného zákazu souhlasu k ublížení na zdraví vyloučit situace, kdy je dán poškozeným (sportovcem) souhlas pouze k jednáním vytvářejícím nebezpečí pro jeho zdraví či život. Daný názor může přispět i rozhodovací praxi soudů jako určité pomocné kritérium při posuzování odpovědnosti za sportovní úrazy. Zároveň se však obávám toho, aby v praxi nedocházelo ke zneužívání uvedené koncepce, kdy se budou v jednotlivých případech stírat rozdíly mezi zákonem dovoleným a nedovoleným svolením poškozeného. Toto stanovisko přílehavě podtrhují Hruška a Hruška,⁷¹ kteří dodávají, že osoba účastnící se sportovního klání nesouhlasí se způsobením újmy na zdraví ze strany soupeře, nýbrž svou účastí pouze dává najevo, že existuje riziko vzniku zranění při této aktivitě. Jak ovšem oba připouštějí, uvedený předpoklad nemůže platit neomezeně, zvláště v souvislosti s podstatou bojových sportů, u nichž bude ke vzniku trestní odpovědnosti za způsobené úrazy docházet velmi ojediněle, a to při velmi hrubém porušení konkrétních sportovních pravidel.

Na druhou stranu se nemohu ztotožnit s Klapalem v jeho kritickém pohledu na přínos bojových sportů, neboť mám za to, že se jedná o sportovní aktivity, které jsou v dnešní době uznávány a těší se nemalé oblibě širokého spektra diváků i fanoušků. Z autorova textu plyne zjevná averze vůči přípustnosti bojových sportů, což však v současném dění pokládám za krátkozraké.

V souhrnu výše uvedeného lze uzavřít, že uplatnění teorie souhlasu poškozeného se z praktického hlediska jeví do určité míry problematické, neboť i díky své vlastní dlouholeté

⁷⁰ ČTK. *Když se Tyson proměnil ve zvíře. Šokující ukousnutí ucha slaví 20 let.* Sport.cz [online]. c2017. poslední revize 27. 6. 2017 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <https://www.sport.cz/ostatni/ostatni/clanek/896048-kdyz-se-tyson-promenil-ve-zvire-sokujici-ukousnuti-ucha-slavi-20-let.html>

⁷¹ HRUŠKA, J., HRUŠKA, P. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v České republice. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2018-06-01].

zkušenosti se sportem, byť ne úpolovným, jsem si vědom toho, že sportovec nenastupuje do sportovního klání a priori se souhlasem, že mu bude v rámci hry způsobena újma na zdraví. Jestliže pomínu určité druhy sportů, které jsou specifické svou tvrdostí i brutalitou, pak se domnívám, že by takto dobrovolně učiněný souhlas popíral samotnou podstatu sportu, kterou bezpochyby není způsobení újmy na zdraví sportovce. Ze zmíněných důvodů považuji aplikaci institutu svolení poškozeného tak, jak jej pojímá současný TZ, v dané problematice za mezerovitou a nedostatečnou.

7.2 Teorie sportovního rizika

Tato teorie navazuje na předchozí teorii a do určité míry se s ní překrývá. Základním principem teorie sportovního rizika je totiž skutečnost, že se sportovní aktivitou (zejména v kontaktních sportech) se pojí i vyšší riziko nebezpečí úrazu či zranění. O rizikovosti spojené s výkonem sportovní činnosti sportovec ví a vědomě ji přijímá tím, že danou činnost podstupuje. Dojde-li pak během sportovního klání ke způsobení úrazu jiným sportovcem, který si je vědom rizikovosti sportu, je takové jednání sportovce považováno za beztrestné, přestože následkem činu je zásah do tělesné integrity chráněné právním řádem.⁷² Oproti předešlé teorii zde poškozený nedává souhlas ke způsobení zranění, nýbrž akceptuje určitou míru nebezpečí vzniku úrazu, která souvisí s výkonem sportovní činnosti v mezích příslušných pravidel.

Jak je již z názvu patrné, okolnost vylučující protiprávnost stanovená v naší právní úpravě, která koreluje s danou teorií, se nazývá přípustné riziko a vymezuje ji TZ v ustanovení § 31 následovně:

- (1) *Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.*
- (2) *Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jí byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejného zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.*

⁷² KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 99.

Jak uvádí docent Gřivna, riziko spočívá v jednání, které, jestliže nastane následek relevantní z hlediska trestního práva, zakládá trestní odpovědnost, nicméně v případě, že jsou dodrženy určité podmínky a pravidla, pak lze vyloučit protiprávnost takového jednání. Možnost aplikace daného institutu dále vztahuje i na oblast sportu, když však připouští posouzení sportovních činností jako sporné v tom smyslu, že nelze přípustné riziko vztahovat na amatérský sport.⁷³ Ze zákonného ustanovení lze totiž dovodit, že institut přípustného rizika je spojen (vedle dalších nutných podmínek) zejména s výkonem zaměstnání či povolání, tudíž můžeme v tomto kontextu hovořit pouze o profesionálních sportovcích.

Dle dikce výše uvedeného ustanovení je zapotřebí pozastavit se i u dvou výrazných znaků nezbytných k naplnění přípustného rizika, a to společensky prospěšné činnosti a subsidiarity společensky prospěšného výsledku daného institutu. Gřivna v této souvislosti uvádí, že riziko musí být podstoupeno s cílem dosažení společensky nutných či potřebných a užitečných hodnot a lze jej užít až tam, kde jiná možnost dosažení společensky prospěšného výsledku neexistuje.⁷⁴

Na tomto místě musím konstatovat, že ačkoliv jsem velkým příznivcem sportu a jeho blahodárných účinků na zdraví člověka, nemohu sport z hlediska této problematiky považovat za významnější společenskou činnost či hodnotu, neboť v souladu s ochrannou funkcí trestního práva upřednostňuji ochranu nejdůležitějších právních statků (zejména života a zdraví) před prosazováním relevantních společenských zájmů. Tomuto názoru nasvědčuje i samotná skutečnost, že v dnešní době je sport zajisté doprovázen nárůstem agresivity a hrubosti, které zahrnují celou řadu jednání sportovců v rozporu s hrou fair play. Nemohu se tak plně ztotožnit například se závěrem docenta Kociny,⁷⁵ který ve svém článku zřetelně konstatuje uplatnění přípustného rizika v oblasti sportu, když však dané dovozuje zejména ze znění definice sportu uvedené v ZoPS, avšak pomíjí některé další relevantní podmínky.

Na druhou stranu není pochyb o společensky prospěšném výsledku, který s sebou některé sporty přináší, zvláště co se týče velmi ostře sledovaných mezinárodních turnajů či mistrovství, která se konají v určité periodě a těší se oblibě sportovních fanoušků. I s ohledem na shora uvedené se však domnívám, že nelze společensky prospěšný výsledek v oblasti sportu

⁷³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 426 – 427.

⁷⁴ Tamtéž, s. 428.

⁷⁵ KOCINA, J. Přípustné riziko ve sportu. *Bulletin advokacie*, únor 2016, č. 2, s. 28 – 34.

spatřovat v takové míře, jako je tomu například v oblasti zdravotnictví (zejména s přihlédnutím k vědecko-technického pokroku medicíny). Navíc aplikaci institutu přípustného rizika v oblasti sportu v praxi brání i odst. 2 citovaného ustanovení, který zpřísňuje podmínky jeho užití a klade zde další omezení.

Problematickým bodem této koncepce je i fakt, že doposud nebyly právní naukou striktně vymezeny podmínky a hranice sportovního rizika. Jinými slovy řečeno, až po jakou hranici může sportovec převzít na sebe škodné následky úrazu, které utrpěl a naopak kdy už je tato hranice nepřipustná. Je přitom evidentní, že vzhledem k rozmanitosti sportovních činností se tato míra rizika, kterou sportovci v rámci hry přijímají, značně liší.⁷⁶

Mám za to, že teorie sportovního rizika není pro praktickou aplikaci v českém právním řádu uchopitelná, neboť nebyla doposud právní doktrínou řádně propracována, čemuž navíc neprospívá ani prozatím neustálená judikatura ohledně dané problematiky, což brání vytvoření stavu právní jistoty. Nepovažuji rovněž za příliš šťastné subsumovat některá jednání sportovců v rámci výkonu sportovní činnosti pod právní institut přípustného rizika dle ustanovení § 31 TZ, zejména se zřetelem ke smyslu a účelu daného ustanovení, které dle mého soudu nemíří primárně na oblast sportu. S ohledem na dikci uvedeného ustanovení lze prozatím uvažovat o uplatnění tohoto institutu pouze v rámci jednání vrcholových profesionálních sportovců.

Ačkoliv zaujímám k této koncepci kritický postoj, neznamená to, že nespátřuji možnost jejího uplatnění v budoucnu, byť v pozměněné podobě. Hovořím přitom o úvaze, jestli v souvislosti s výkonem sportovní aktivity nezakotvit v TZ speciální okolnost vylučující protiprávnost, která by se dotýkala výlučně oblasti sportu. Smyslem této inkorporace by bylo obecně definovat základní znaky sportovního rizika, za jejichž splnění by určitá jednání sportovců nebyla trestná, a to s patřičnou ingerencí soudů, které by pak s přihlédnutím k individuálním okolnostem případu vykládaly, zda je možné podřadit čin sportovce pod tento institut, nebo už se jedná o zjevný exces (například úmyslné údery loktem v basketbalu mimo těžiště hry). Jak v této spojitosti dodává trefně Pinkava,⁷⁷ účelem zavedení tohoto nového institutu by bylo přijetí a akceptování sportovního rizika, přičemž úkolem soudu by pak bylo

⁷⁶ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 100.

⁷⁷ COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, s. 87.

posouzení konkrétních okolností případu vzhledem ke skutečnosti, že určitou míru tohoto rizika ve sportu lze tolerovat.

7.3 Koncepce státního dovolení

Tato teorie, označovaná také jako teorie obecné legality sportovních úrazů, vychází z předpokladu, že stát podporuje a uznává sportovní disciplíny a tím jsou zároveň vyloučena z trestněprávního postihu jednání, která vedou ke způsobení úrazů při výkonu sportovní činnosti. Stěžejním protiargumentem k dané koncepci je skutečnost, že pokud lze tímto způsobem založit legálnost sportu, neznamená to bez dalšího, že se stává netrestným vše, k čemu dochází v rámci provozování sportu. Navíc je této doktríně vytýkáno, že se nedostatečně vyrovnává s tím, jakým způsobem by měl stát tolerovat či uznávat sportovní disciplíny, zda speciální právní úpravou nebo i faktickou tolerancí.⁷⁸

Z hlediska trestního práva se v případě, kdy stát akceptuje výkon dovolené činnosti v rámci sportu, jedná o okolnost vylučující protiprávnost, která není v účinném znění TZ výslovně uvedena, byť je výdobytkem právní teorie. Státní aparát tím dává najevo, že společnost má na výkonu této činnosti zájem. Hruška a Hruška pak zdůrazňují, že výkon povolání jakožto okolnost vylučující protiprávnost lze uplatnit výlučně na sportovní činnost profesionálních sportovců, kteří ji vykonávají za účelem dosažení zisku v rámci svého zaměstnání.⁷⁹

Přestože souhlasím s argumenty zpochybňujícími uplatnění dané koncepce v tom směru, že samotné uznání sportovní disciplíny státem, zejména formou správních aktů či právních předpisů nižší právní síly, nemůže být důvodem pro eliminaci trestní odpovědnosti vyplývající ze zákona, spatřuji její zřejmý přínos v nastolení vyšší míry právní jistoty sportovce. Je totiž logicky dáno, že stát povolením sportovní činnosti podporuje a stanovuje určitou míru tolerance, v níž je spáchání jednání sportovce v mezích této činnosti přípustné. Jedná se například o různé druhy zákroků či soubojů, které tvoří nezbytnou součást dané činnosti. Pakliže se nejedná o excesivní a nepřiměřená jednání ze strany sportovců, je zapotřebí k možnosti aplikace trestní odpovědnosti při způsobení úrazu přistupovat přinejmenším zdrženlivě.

⁷⁸ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 42.

⁷⁹ HRUŠKA, J., HRUŠKA, P. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v České republice. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2018-06-05].

7.4 Koncepce vyloučení objektivního základu trestného činu

Okrajově jsem se o této doktrinní teorii zmínil již dříve, nicméně pokládám za správné provést její analýzu i podrobněji. Dle této teorie je pro beztrestnost sportovních zranění argumentováno tvrzením, že dojde-li k zásahu do tělesné integrity v průběhu sportovní činnosti, není ochrana zdraví chráněným objektem z hlediska trestního práva. K danému pojetí se přiklání zejména německá právní doktrína, která se snažila připodobnit sportovní činnost k lékařským zákrokům, při jejichž provádění sice dochází k zásahům do tělesné integrity člověka, avšak lékař s ohledem na léčebný účel nenarušuje objekt trestného činu a z tohoto důvodu nelze ani jeho jednání považovat za trestné.⁸⁰

Králík zcela správně zaujímá k dané koncepci negativní a kritický postoj, když poukazuje na nepochybnou odlišnost mezi sportem a lékařskými zákroky, proto zde nevidí ani místo pro užití analogie. Tento odmítavý postoj de facto zaujímá i angloamerická právní doktrína, která uvedené pojetí koncepce vylučující odpovědnost sportovců nikdy nepřijala.⁸¹

Osobně se s aplikací této koncepce v českém právním řádu nemohu ztotožnit, zvláště pokud poukazuje na onu analogii k lékařským zákrokům, když je zřejmé, že neodpovědnost lékařů zde spočívá v okolnosti vylučující protiprávnost, tedy ve výkonu povolání. I pokud bychom takovou analogii v právním řádu ČR připustili, jednalo by se o možnost aplikovat danou koncepci jen u profesionálních sportovců, nikoli u amatérů. Navíc s ohledem na zjevnou rozdílnost mezi lékařskou a sportovní praxí se domnívám, že je použití dané teorie prakticky nemožné.

7.5 Teorie účelu

Jádro této teorie tkví v tom, že lze akceptovat a tolerovat nezamýšlené sportovní úrazy a neuplatňovat jejich postih, a to zejména díky mravnímu a výchovnému efektu sportovní činnosti. Zároveň musí být dodržována závazná sportovní pravidla, jakož i zvyklosti obecných zásad fair play. V případě vybočení z těchto zásad pak nelze hovořit beztrestnosti jednání sportovců a důsledkem způsobení sportovního úrazu je právní postih dle obecných právních norem. V této spojitosti bývá vyzdvižováno, že stát provozování sportovní činnosti povoluje,

⁸⁰ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 95 - 96.

⁸¹ Tamtéž, s. 96.

respektive nezakazuje, čímž je také vyjádřen onen účel sportu a jeho pozitivní přínos pro společnost.⁸²

Uvedené koncepci bych vytknul zejména lpění na dodržování sportovních pravidel a zásad fair play. Je totiž zřejmé, jak jsem již zmiňoval dříve, že porušení určitého sportovního pravidla není ještě obligatorní podmínkou pro vznik trestněprávní odpovědnosti sportovce. Jednak se mohou objevit situace, kdy sportovec svým jednáním sice poruší příslušná pravidla, nicméně tím nijak nezasáhne do pozitivního efektu daného sportu, když naopak budou obdobná jednání jakousi premisou pro výkon sportovní činnosti, proto není namístě automaticky dovozovat jejich právní postih. Na druhou stranu je žádoucí, aby v rámci sportovní činnosti byla tolerována určitá míra zranění, ke kterým může v průběhu hry docházet. Jestliže by byly ze strany státu respektovány i vážné či dokonce smrtelné úrazy, způsobené zejména v důsledku zjevně úmyslných či excesivních jednání sportovců, pak by se nepochybně vytratil prvek výchovného a mravního principu sportovní aktivity. V těchto případech je postih jak na úrovni disciplinární, tak i prostředky civilního či trestního práva bezesporu namístě.

Tuto teorii pokládají z praktického hlediska za použitelnou i Hruška s Hruškou, když poukazují na její podobnost s principem proporcionality a dané vysvětlují tím, že na jedné straně zde vystupuje zájem na provozování sportovní činnosti, která je prospěšná pro společnost i jednotlivce, a na straně druhé zájem na zachování zdraví sportovce. Právě zájem na výkonu sportu pak má být upřednostňován, avšak pouze za předpokladu, že nedojde v rámci této aktivity k úmyslnému zranění soupeře, neboť v takovém případě má převažovat zájem na ochraně zdraví a života sportovce.⁸³ Se stanoviskem obou autorů nelze jinak než souhlasit, neboť navazují i na mnou výše uvedené tvrzení, že by se právo nemělo vyhýbat postihu úmyslně nežádoucích jednání ze strany sportovců, zejména v případech zjevných excesů. Stranou je však u dané koncepce ponechán problém úpolových sportů, u nichž je útok na tělesnou integritu a riziko způsobení újmy na zdraví sportovce de facto výchozím předpokladem (například box či MMA).

⁸² Tamtéž, s. 98.

⁸³ HRUŠKA, J., HRUŠKA, P. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v České republice. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2018-06-07].

7.6 Teorie nedostatku zavinění

Krátkou poznámku k pojetí teorie nedostatku zavinění jsem učinil v kapitole ohledně subjektivní stránky trestného činu. Jedná se totiž o koncepci vyvstávající z myšlenky, že odpovědnost sportovce v případě způsobení úrazu jiné osobě nenastává, a to z důvodu absence úmyslné i nedbalostní formy zavinění sportovce. Jinými slovy řečeno, sportovce nelze za jeho jednání trestně stíhat a v úvahu připadá pouze sankce ve formě disciplinární.⁸⁴

Králík poukazuje na nedůslednost této teorie a nemůže se ztotožnit ani se závěry vyslovenými zastánci uvedené koncepce, kteří hlásají tezi, že sportovci se nedopouštějí sportovních úrazů v hněvu či nenávisti. Autor pak zcela přiléhavě argumentuje tím, že jestliže sportovec svou účastí ve hře dává najevo vědomost o rizicích spojených s touto účastí, a contrario tentýž sportovec vyjadřuje svou vědomost o skutečnosti, že může svým zákrokem způsobit spoluhráči či soupeři újmu na zdraví.⁸⁵ Ostatně je velmi naivní a bláhové myslet si, že jednání sportovců směřující ke způsobení úrazu nejsou vedena motivem, pohnutkou či hněvem. Tento idealistický postoj ve vztahu k sportovním zraněním vůbec nekoresponduje se soudobým pojetím sportovního prostředí.

Sám jsem byl svědkem několika incidentů v negativním smyslu slova, kdy v rámci hry malé kopané (Hanspaulské ligy) někteří hráči opláceli svému soupeři i pouhé čisté odebrání míče tak, že tohoto protihráče doslova sestřelili surově zezadu, přičemž leckdy docházelo i ke způsobení úrazu. Relevantní je pak zejména fakt, že tyto útoky byly vedeny určitým motivem či pohnutkou a překračovaly míru přípustného jednání sportovce. Jak navíc příhodně shrnuje Králík,⁸⁶ nelze smýšlet o privilegovaném posuzování trestnosti ve vztahu ke sportovnímu zranění, pokud dojde k úmyslnému způsobení úrazu a tato skutečnost nemá se sportem nic společného. Tímto je rovněž podtrženo tvrzení, že existence hněvu či nenávisti nevyklučuje zavinění sportovce za zásahy do tělesné integrity jiné osoby. Z uvedených důvodů považuji teorii nedostatku zavinění za nevyhovující a nepřiléhavou ve vztahu ke sportovním úrazům.

⁸⁴ COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, s. 67 – 68.

⁸⁵ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 96 – 97.

⁸⁶ Tamtéž, s. 97.

7.7 Teorie nešťastné náhody

Tato teorie souvisí s předcházející koncepcí a staví na předpokladu, že při výkonu sportovní činnosti nedochází k úrazům v přímé snaze soupeře zranit, nýbrž ve snaze dosáhnout sportovního cíle. Právní doktríny příklánějící se k danému pojetí subsumují sportovní úrazy pod nešťastnou náhodu, za níž není sportovec odpovědný. Zranitelným místem této teorie je jednak absence vymezení limitů nešťastné náhody, jakož i vyloučení úmyslné formy zavinění sportovce při způsobení úrazu jiné osobě, což ovšem jistě nevylučuje možnou odpovědnost ve formě nedbalosti.⁸⁷

Pinkava spojuje prvek nešťastné náhody se vznikem tří možných situací. První variantou bude situace, kdy se prokáže, že nešťastná náhoda nebyla dána a ze strany sportovce došlo k jednání porušující sportovní pravidla, obecnou prevenční povinnost i další právní normy. Za těchto okolností bude zapotřebí aplikace trestněprávní odpovědnosti. V druhém případě bude prokázáno, že nešťastná náhoda byla příčinou vzniku zranění, nikoli však výlučnou. Důsledkem toho pak bude snížení míry trestní odpovědnosti, typicky v situacích, kdy sportovec během hry fauluje svého protihráče, kterému ve spojení s dalším faktorem (například nepředvídatelného chování třetí osoby) způsobí těžkou újmu na zdraví. V určitých případech se bude jednat o nezaviněná jednání závisující na míře nešťastné náhody. Třetí a poslední variantou budou případy, kdy dojde ke způsobení úrazu striktně v důsledku nešťastné náhody, tudíž nebude možné vyvodit ani zavinění jiné osoby. V takovém případě není žádoucí ani spravedlivé uplatňovat trestní odpovědnost.⁸⁸

Jak vidno, problém dané koncepce spočívá mimo jiné ve vymezení pojmu nešťastné náhody. Lze usuzovat, že východiskem by bylo nastavení určitých mantinelů v rámci jednotlivé sportovní disciplíny, při jejichž splnění by se uvažovalo o exempci daného jednání sportovce z právního postihu. Zdá se však problematické, jak onu míru nešťastné náhody a priori nastavit tak, aby sportovci mohli předvídat možný dopad svých činů, a to i s ohledem na odlišnost jednotlivých sportů. Teorie je navíc v praxi neudržitelná i v tom směru, že sportovní kolbiště jsou místem, kde občas dochází k úmyslně způsobeným zraněním, tudíž o beztrestnosti takových zákroků nemůže být řeč.

⁸⁷ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 40.

⁸⁸ COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014, s. 68 – 69.

7.8 Teorie dodržení sportovního pravidla

Jedná se o teorii, která jednoznačně doprovází historickou genezi odpovědnosti za sportovní úraz od starověku až po současnou dobu. Jejím základním stavebním kamenem je předpoklad, že dodržení sportovního pravidla vyústí v beztrestnost jednání sportovce. Nutno říci, že pojetí této teorie se poté věnuje celá řada zahraničních autorů, kteří danou koncepci do určité míry doplňují a modifikují.⁸⁹

Jedním z nich je německý autor E. Karding, jenž konstatuje vyloučení trestní odpovědnosti sportovce za sportovní zranění při splnění dvou podmínek. Jednak nesmí být porušena sportovní pravidla, která byla stanovena na ochranu zdraví a života sportovců, a zadruhé, že se sportovec zúčastnil sportovní činnosti dobrovolně nebo během tělesné výchovy ve škole. Další německý představitel, R. Maurach, považuje za beztrestná v průběhu hry jednání, jestliže jsou splněny tři podmínky: 1) vedle svolení poškozeného není konkrétní jednání v rozporu s dobrými mravy, 2) zranění není důsledkem úmyslného porušení sportovních pravidel, 3) konkrétní jednání sportovce nebylo brutální. Soudobá německá doktrína na danou koncepci navazuje i v rovině civilněprávní, když navíc bývá vyzdvihováno, že ve sportovních pravidlech příslušné hry je formulováno, v jaké míře hráč přebírá riziko zranění spojené s hrou.⁹⁰

Na dodržování sportovních pravidel klade důraz i současná francouzská právní nauka. P. Y. Verkindt a M. Gros rozlišují možný vznik trestní odpovědnosti sportovce v závislosti na tom, zdali se jedná o sport kontaktní či bezkontaktní. V prvním případě účastníka hry, který způsobí zranění svému soupeři, nelze trestně stíhat již z principu, neboť se zakládá na myšlence, že se jedná o povolení právního obyčeje. Zároveň se ovšem nesmí dostat do rozporu s pravidly hry a nadto nejsou z trestního postihu vyňaty případy neobratnosti, nepředvídatosti, jakož i zlého úmyslu někoho zranit.⁹¹

Angloamerická doktrína se uvedenou koncepcí rovněž podrobněji zabírá. Britský akademik C. S. Kenny například determinoval beztrestnost sportovních úrazů na základě tří nezbytných předpokladů: 1) skutečná akceptace důsledků možného úrazu ze strany poškozeného, 2) způsobení zranění během legální sportovní disciplíny, 3) dodržení sportovních

⁸⁹ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 100.

⁹⁰ Tamtéž, s. 100 – 101.

⁹¹ Tamtéž, s. 102.

pravidel pachatelem. Velmi přílehavě pak argumentuje soudobá anglická právní nauka, která překonává dříve vyslovené názory, když konstatuje, že dodržení sportovních pravidel není explicitní podmínkou pro beztrestnost jednání sportovců, nýbrž jen jedním z hledisek, ke kterým se při posuzování sportovních úrazů přihlíží.⁹² Jak již bylo uvedeno dříve v rámci této práce, předmětný názor zastává i současná tuzemská judikatura a odborná literatura a osobně s tímto musím vyjádřit souhlas.

Pro shrnutí zmíněné teorie je na místě poznamenat, že hledisko dodržení sportovního pravidla je jen jednou z podmínek, která by měla být předmětem posuzování trestní odpovědnosti za zranění ve sportu. V souladu s výše uvedeným je zapotřebí, aby k této podmínce přistupovaly i další okolnosti, například akceptace rizika poškozeného, povolení sportovní disciplíny státem, dobrovolná účast sportovce při sportovním utkání aj.

7.9 Teorie práva sportovního

K teorii práva sportovního učiním jen stručnou poznámku, neboť její podstatu lze analogicky vztáhnout k teorii absolutní sportovní imunity, o níž jsem pojednával v rámci kapitoly čtvrté ohledně vztahu trestního práva a sportu. Platí tedy primárně předpoklad, že v oblasti sportu se užijí výlučně předpisy a normy práva sportovního, které zároveň vylučují užití norem trestního práva. Sportovní úrazy tak mohou dle této teorie založit pouze odpovědnost sportovní, nikoli však trestní.⁹³

Mnou dříve uvedený názor ohledně nedostatků dané koncepce lze přitom podpořit i výstižným postojem Hrušky a Hrušky, kteří ji považují za neuspokojivou převážně ze tří důvodů. Zaprvé by totiž sportovní právo jakožto samostatné právní odvětví muselo zvlášť posuzovat způsobení úmyslných a nedbalostních negativních následků. Zadruhé by normy sportovního práva musely pružně reagovat na nežádoucí jednání sportovců stanovením adekvátních sankcí. Zatřetí by pak sportovní právo muselo řešit problematiku způsobení smrtelného následku v rámci sportovní činnosti, což je však bez zásahu trestního práva zcela nemyslitelné.⁹⁴ Ze shora uvedených důvodů považuji teorii práva sportovního za neaplikovatelnou v českém právním prostředí.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 45.

⁹⁴ HRUŠKA, J., HRUŠKA, P. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v České republice. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2018-06-09].

7.10 Teorie práva zvykového

Touto koncepcí se také zabývala řada zahraničních autorů, zejména německých, když nahlíželi na obyčej jako na okolnost vylučující protiprávnost. Jinak řečeno, teorie byla postavena na závěru, že negativní následky sportovních disciplín nejsou jednoduše trestné proto, že se nepenalizují. Například francouzská právní teorie pak o daném pojetí tvrdila, že se jedná o všeobecný omyl, a právě proto se stal právem.⁹⁵

I tato teorie je v našich podmínkách obtížně prosaditelná, což dovozují zejména z nepochybné odlišnosti kontinentální právní kultury, která na rozdíl od té angloamerické není vystavena na právních obyčejích uznaných za pramen práva.

7.11 Teorie G. Del Vecchia

Právní filozof pocházející z Itálie bádá nad trestní odpovědností sportovců za sportovní úraz z hlediska kontaktních sportů, především boxu. Svou teorii přitom postavil na závěru, že v rámci této sportovní disciplíny se s újmou na zdraví sportovce dopředu počítá. Italský autor uváděl existenci pouze dvou důvodů (bez ohledu na druh sportu), které mohou založit beztrestnost jednání sportovce, a to náhoda nebo velká síla.

Uvedená teorie je Králíkem podrobena analýze, přičemž český odborník zmiňuje, že kritérium velké síly jakožto okolnost vylučující odpovědnost sportovce v českém právním prostředí zřejmě neobstojí, a to především proto, že použití velké síly bývá posuzováno obvykle jako důvod pro založení právní odpovědnosti, nikoli pro její vyloučení.⁹⁶ Osobně opět musím vyjádřit souhlas s daným názorem.

7.12 Subsumpční teorie J. Hory

Tato teorie je pojmenována podle českého autora Jiřího Hory, kterého sám Králík považuje za jediného českého představitele sportovně-právní doktríny, který se odpovědností sportovních úrazů soustavněji zabýval. Tento autor koncipoval vyloučení odpovědnosti za úraz ve sportu na splnění čtyř kumulativních podmínek: 1) sportovní odvětví musí být státem dovoleno, 2) ke způsobení úrazu soupeře nedochází úmyslně, 3) zranění v rámci výkonu sportovní činnosti musí sledovat dosažení sportovního cíle, 4) sportovec musí při své činnosti dodržovat závazná pravidla hry nebo známé zvyklosti.

⁹⁵ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 107.

⁹⁶ Tamtéž, s. 107.

Hora tedy ve vztahu ke sportovním úrazům zdůrazňuje pojetí sportovní imunity, přesto však připouští, že ani toto pojetí se neobejde bez kritiky, s ohledem na omezení aplikace trestněprávních norem ve prospěch práva sportovního. Za klíčovou okolnost při trestněprávním posuzování pak pokládá materiální stránku trestného činu, tj. stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Je ovšem nutné poznamenat, že oproti současné koncepci trestního zákona, stará právní úprava účinná do 31. 12. 2009 vycházela z materiálně-formálního pojetí trestného činu, kdy materiální korektiv v podobě společenského škodlivosti byl znakem trestného činu.⁹⁷

Závěrem mi nezbyvá jinak než konstatovat, že pojetí koncepce J. Hory je svým způsobem pozoruhodné, neboť český autor takřka před čtyřiceti lety dokázal formulovat stěžejní podmínky pro vyloučení odpovědnosti sportovců, které v lecčem reflektovaly pojetí nejvýznamnějších zahraničních právních doktrín tehdejší doby.

7.13 Shrnutí

Mám za to, že z hlediska účelu práce se mi podařilo přiblížit podstatu nejdůležitějších právních teorií a koncepcí, které se v historickém vývoji ohledně dané problematiky postupně vyvíjely. Zároveň je nesporné, že mnou uvedený výčet není úplný a vyčerpávající, což však vzhledem k rozsáhlosti a podrobnosti jednotlivých právních doktrín považuji za nemožné.

Přestože v některých pasážích mého výkladu lze spatřovat kritický pohled, domnívám se, že použití několika uvedených koncepcí, byť v modifikované podobě, přichází v úvahu i v praxi. V oblasti sportu konkrétně poukazují na možnost aplikace teorie sportovního rizika, související rovněž se zakotvením speciální okolnosti vylučující protiprávnost v TZ, tj. sportovního rizika tak, jak jsem zmiňoval výše. Dále připadá v úvahu koncepce výkonu dovolené činnosti, u níž by trestnost činu nastávala až v momentě vybočení z této okolnosti vylučující protiprávnost. U tohoto institutu je však nutné mít na paměti, že lze aplikovat výhradně na sportovní aktivitu profesionálních sportovců jimi vykonávanou jako své zaměstnání. Do úvah týkajících se možnosti využití uvedených koncepcí by pak dle mého názoru měly více zasahovat zejména vyšší soudy a snažit se tyto úvahy v rozhodnutích detailněji analyzovat.

⁹⁷ KRÁLÍK, M. Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. *Právní rozhledy*, 2006, č. 15, s. 539 – 548.

8 Rozhodovací praxe soudů k odpovědnosti za sportovní úrazy

Smyslem této kapitoly je nastínit vývoj relevantní tuzemské judikatury v otázce posuzování trestní odpovědnosti sportovců. V rámci svého výkladu ponechám stranou judikatorní vývoj v civilněprávní oblasti a zaměřím se toliko na trestněprávní úsek. Přesto však nemohu opomenout jedno průlomové rozhodnutí v oblasti civilněprávní, tj. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 493/2015 ze dne 20. 5. 2015, které má jednoznačný přesah i do roviny trestněprávní.

Rovněž podotýkám, že jsem se během vypracování své rešerše seznámil s řadou trestněprávních rozhodnutí sportovní tematiky a reflektuji jejich význam, nicméně dle mého názoru nejsou natolik relevantní z hlediska účelu této práce, a proto tato rozhodnutí kazuistické povahy dále podrobněji nerozebírám.⁹⁸

Je však nesporné, že nejvýznamnější judikatura na trestněprávní úrovni se začala utvářet de facto až na počátku 21. století, a to zejména díky činnosti Nejvyššího soudu. Zjevně odlišná byla situace v civilním právu, kde zárodky relevantních soudních rozhodnutí ohledně dané problematiky sahají již do první poloviny 50. let.⁹⁹ Navíc jak bylo naznačeno již v předchozích kapitolách, ve srovnání se zahraniční soudní praxí, počet relevantních případů řešených tuzemskou judikaturou lze spočítat na prstech jedné ruky (i s ohledem na politický vývoj v naší zemi) a nelze ji tedy jednoznačně označit za ustálenou. Přesto jsou tato „průlomová“ rozhodnutí, jak rovněž vzápětí uvedu, rozhodně pro futuro přínosná a mohou mít vliv i na budoucí názorový posun v předmětné problematice.

8.1 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 997/2002 ze dne 11. 12. 2002

V této věci se jednalo o případ, kdy rozsudkem soudu prvního stupně byl obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví, kterého se dopustil tím, že během hokejového zápasu jako obránce jednoho týmu udeřil špičkou hokejky do obličeje ležícího útočníka soupeřícího týmu, ačkoliv v té době nemanipuloval s pukem, následkem čehož poškozený utrpěl zranění s dobou léčení minimálně 14 dní. Proti rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, které bylo následně odvolacím soudem zamítnuto. Obviněný se tak záhy

⁹⁸ Jedná se např. o usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 68/2010 ze dne 17. 2. 2010, kdy v daném případě došlo ke sportovnímu úrazu v důsledku střetu dvou lyžařů, přičemž obviněný nedodržel pravidla Mezinárodní lyžařské federace a právní analýza dovolacího soudu byla poměrně strohá, tudíž i důležitost rozhodnutí dopadá spíše na oblast lyžařského sportu samotného.

⁹⁹ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 1229.

obrátil na Nejvyšší soud a podal proti usnesení odvolacího soudu dovolání prostřednictvím svého obhájce. V rámci dovolání obviněný namítal, že předmětný skutek spáchal v nevědomé nedbalosti a argumentoval tím, že lední hokej je rychlá a kontaktní hra, při níž dochází ke zranění protihráčů, aniž by si hráč mohl uvědomit, že v dané situaci může svého soupeře zranit. Zároveň dovolatel namítal nesprávné hodnocení důkazů soudy prvního i druhého stupně, zejména v otázce subjektivní stránky trestného činu ublížení na zdraví.

Nejvyšší soud poté z obsahu dovolání zjistil, že obviněný vytýkal napadanému rozhodnutí nesprávná skutková zjištění. Zároveň však dovolací soud uvedl, že v řízení o dovolání je vázán zásadně konečným skutkovým zjištěním, které ve věci učinily soudy prvního a druhého stupně a nemůže tedy ani změnit na základě případného doplnění dokazování nebo jiného hodnocení důkazů provedených v předcházejícím řízení skutková zjištění nižších soudů.

Dovolací soud proto vycházel při svém rozhodování ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, a to zejména z takových, které mají význam pro závěr o zavinění. Soud prvního stupně přitom vycházel zejména ze vzájemného postavení obviněného a poškozeného v okamžiku útoku, kdy poškozený ležel na zemi, obviněný k němu přijížděl a hokejkou ho dloubl v době, v níž puk byl v rohu kluziště mimo dosah poškozeného, a obviněného nikdo neatakoval. Tedy podle soudu si obviněný musel být vědom toho, že má v ruce natolik důrazný prostředek, že způsobem, kterým jednal, může ohrozit zdraví poškozeného. Soud prvního stupně k danému názoru dospěl i s ohledem na povahu ledního hokeje jakožto kontaktního sportu, přičemž zranění bylo způsobeno po překročení hranice rizika ze hry, které každý hráč při hokeji podstupuje. Soud na základě výše uvedeného dovedl, že se obviněný dopustil trestného činu v nepřímém úmyslu a odvolací soud dané zjištění o formě zavinění shledal správným.

Nejvyšší soud se ztotožnil se závěry soudů obou stupňů a dovolání v neveřejném zasedání odmítl. Usnesení odvolacího soudu poté bylo uveřejněno s následující právní větou: *„Trestní odpovědnost pachatele při sportu nastupuje po překročení hranice rizika vyplývajícího ze hry, které každý sportovec podstupuje, přičemž konkrétní okolnosti, za nichž ke skutku došlo, mají zásadní význam pro závěr o zavinění.“*

Byť je uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu svým způsobem originální a má svůj nepopíratelný význam, lze vůči němu mít i určité výhrady. Jedná se totiž o usnesení argumentačně příliš nepodložené, vycházející spíše ze závěrů vyslovených soudem prvního stupně v tom smyslu, že jednání obviněného překročilo hranice rizika ze hry, které hokejista při hře podstupuje. Důsledkem toho je i uvozený text právní věty předmětného usnesení, v němž bohužel není podrobněji determinováno, v čem spočívá právě překročení hranice sportovního rizika vyplývajícího ze hry, když dovolací soud se mohl o vymezení přinejmenším pokusit. Z tohoto důvodu tak ani nelze hovořit o precedenční povaze daného rozhodnutí, které mohlo nastartovat kontinuitu a ustálenost soudní praxe ohledně celé problematiky.

Naopak jako pozitivní shledávám závěr dovolacího soudu ohledně zavinění ve formě nepřímého úmyslu pachatele, když navíc o existenci sportovního excesu v daném případě nemůže být pochyb. Jestliže totiž soudy obou stupňů se zřetelem ke konkrétním okolnostem skutku dovodily, že se jednalo o úmyslné způsobení úrazu soupeři, aniž by k němu došlo v zápalu hry, je potud aplikace trestněprávních norem zcela na místě.

8.2 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 ze dne 21. 3. 2007

V daném případě byl obviněný rozsudkem okresního soudu uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví, kterého se dopustil tím, že jako hráč fotbalového mužstva při mistrovském zápase v kopané při souboji o míč zezadu či z boku zasáhl s použitím nepřiměřené síly nohu soupeřícího hráče a podrazil jej, čímž mu způsobil tříštivou zlomeninu lýtkové kosti a přetržení deltového vazů u vnitřního kotníku levé nohy. Dané zranění si poté vyžádalo pětidenní hospitalizaci na chirurgické klinice a následnou takřka dvouměsíční pracovní neschopnost poškozeného. Rozsudkem soudu prvního stupně přitom bylo upuštěno od potrestání a poškození byli se svými nároky na náhradu škody odkázáni na občanskoprávní řízení. Obviněný přesto podal odvolání proti uvedenému rozsudku, které bylo záhy odvolacím soudem zamítnuto.

Obviněný se rozhodl podat prostřednictvím svého obhájce dovolání, a to jak proti rozsudku okresního soudu, tak proti usnesení krajského soudu, přičemž podle názoru obviněného na podkladě správně zjištěných skutkových okolností učinily soudy nižších stupňů nesprávné právní závěry, zejména v otázce subjektivní stránky trestného činu. Obviněný brojil proti závěru soudu prvního stupně, podle něhož tím, že se vrhnul poškozenému pod nohy, použil nepřiměřenou sílu, následkem čehož bylo jeho jednání posouzeno jako nedbalostní.

Podle názoru obviněného jsou obdobné zákroky v kopané velmi četné, jde například o tzv. skluzu. Obviněný argumentoval i svědeckou výpovědí rozhodčího, který mu udělil pouze žlutou kartu, a to z toho důvodu, že poškozený měl míč u sebe, když červená karta by obviněnému byla udělena, pokud by poškozený míč u sebe neměl nebo pokud by zákroku došlo při přerušení hry. Dle názoru obviněného je navíc nutno při posuzování podobných zákroků přihlídnout také k tomu, zda se jednalo o naprosto ojedinělý exces z pravidel hry či nikoli, přičemž podle rozhodčího došlo k porušení pravidel kopané, nikoli však značnou intenzitou. Obviněný ostatně nepopíral, že došlo k porušení pravidel, nicméně podle něj se nejednalo o takové porušení, které by mimořádně vybočovalo z rámce běžných fotbalových zákroků během hry. Obviněný dále namítal skutečnost, že v daném případě nebyla splněna materiální podmínka trestnosti činu, když podle jeho názoru každý, kdo nastupuje k zápasu například v kopané, musí počítat s určitou možností i závažnějšího zranění. Za klíčovou otázku pak obviněný pokládá, zda se v tomto případě jednalo o úmysl či nedbalost. Podle obviněného by měly orgány činné v trestním řízení bedlivě posuzovat konkrétní věc, s přihlédnutím k okolnostem hry, držení míče, rychlosti pohybu hráčů atd., a teprve po řádném zhodnocení a odůvodnění takových závěrů přistoupit k trestněprávním důsledkům. Podle mínění obviněného k takovému odlišení nedošlo ani u jednoho z uvedených soudů, v důsledku čehož byl nezákonně uznán vinným.

K dovolání se rovněž vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v tom smyslu, že fotbal jako každá jiná hra má svoje pravidla, která je třeba dodržovat. V rámci daných pravidel lze hovořit i o určitém konkludentně vyjádřeném souhlasu hráčů s případným zraněním utrpěným během hry. Odlišná situace ovšem nastává při porušení pravidel hry, přičemž je spíše irelevantní, zda jde o porušení ojediněle se vyskytující, nebo o porušení pravidel vyskytující se často. Na dodržení pravidel je pak společenský zájem a obviněný tento zájem porušil, a to se závažnými následky.

Nejvyšší soud se při svém rozhodování mimo jiné zabýval vlivem daných pravidel fotbalu na pravomoc k udělování trestů, tj. na pravomoc k posuzování přestupků proti pravidlům i k udělování sankcí za ně, která je svěřena rozhodčímu. Dle názoru dovolacího soudu fotbalová pravidla nikde nezmiňují a ani nemohou zmiňovat situaci, kdy v důsledku jejich porušení byla některému z hráčů způsobena újma na zdraví. Pro tyto případy tak Nejvyšší soud respektuje zásadu subsidiarity trestní represe a uvádí, že normy trestního práva lze uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních

pravidel v tom směru, že jde o jednání, které není dovoleno těmito pravidly, a tato pravidla je s ohledem na způsobený následek na zdraví nesankcionují. Soud tedy konstatuje, že nelze vyloučit ingerenci práva i ve formě trestní odpovědnosti sportovců, a rovněž ji nelze omezovat jen na úmyslná jednání, nýbrž trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších situacích zavinění z nedbalosti. Ze skutkových zjištění soudů má dovolací soud za dostatečně prokázané, že obviněný svým zákrokem během hry a v rozporu s jejími pravidly poškozenému způsobil popisované zranění, které dosáhlo intenzity těžké újmy na zdraví. Rovněž i v otázce zavinění považuje dovolací soud názor soudu prvního stupně za správný a odpovídající zákonu, tedy že ačkoliv šlo ze strany obviněného o úmyslný a razantní zákrok za hranicí pravidel, nelze obviněnému tento úmysl přičítat i ve vztahu ke způsobené újmě na zdraví. Co se stupně nebezpečnosti činu pro společnost týče, tak dle názoru Nejvyššího soudu v posuzovaném případě dosáhl stupně odpovídajícího nejméně dolní hranice typové nebezpečnosti činu pro společnost, a tudíž zcela odpovídá běžně se vyskytujícím případům trestného činu dané skutkové podstaty. Dovolací soud tedy konstatoval, že obviněný byl po právu uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví zaviněným ve formě vědomé nedbalosti, když uzavřel, že všechny okolnosti případu svědčící ve prospěch obviněného (zejména specifika fotbalu jako sportovní hry) vzaly soudy obou stupňů v dostatečné míře v úvahu. Nejvyšší soud proto shledal dovolání jako zjevně neopodstatněné a odmítl jej.

S ohledem na výše uvedené bylo usnesení Nejvyššího soudu následně uveřejněno s touto právní větou: *„Účelem pravidel sportovních her (např. fotbalu) je nejen stanovit soupeřícím stranám rovné podmínky, ale současně – a to zejména podle povahy sportovní hry – též chránit zdraví hráčů před zákroky, které mohou vést k jejich zranění. Samotná pravidla sportovní hry však nemohou sankcionovat skutečnost, že v důsledku jejich porušení jedním z účastníků hry byla jinému hráči způsobena újma na zdraví.*

Jestliže tedy v průběhu hry některý z hráčů zaviněně (§ 4, § 5 TrZ) poruší stanovená pravidla sportovní hry a v důsledku toho způsobí jiné osobě (jinému hráči) újmu na zdraví, pak s přihlédnutím zejména k povaze hry a k závažnosti porušení daných pravidel není vyloučena ani trestní odpovědnost takového hráče např. pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 TrZ.“

Nelze přitom pominout skutečnost, že uvedený případ měl i ústavněprávní dohru. Obviněný totiž proti zmíněnému rozhodnutí podal ústavní stížnost, která byla usnesením Ústavního soudu odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Obviněný svou argumentaci

v ústavní stížnosti vystavěl na téměř totožných námitkách jako v předchozím dovolání, přičemž Ústavní soud v předmětném usnesení jasně deklaroval, že napadeným rozhodnutím dovolacího soudu nedošlo z ústavněprávního hlediska k porušení základních práv stěžovatele. Nadto Ústavní soud zdůraznil, že mu nepřísluší se blíže vyjadřovat k tomu, jaký význam a dopad má pro vznik trestněprávní odpovědnosti fakt, že byla či nebyla porušena sportovní pravidla hry, při které došlo ke způsobení zranění.¹⁰⁰

Je nutno podotknout, že předmětné usnesení s sebou přineslo i několik relevantních konsekvencí. Zaprvé lze souhlasit s názorem Králíka,¹⁰¹ který již v roce 2008 poukazoval na neoddiskutovatelný přínos daného rozhodnutí v tom smyslu, že de facto prvně v českém právním prostředí konkretizoval nastavení hranic a podmínek trestněprávního postihu sportovců za sportovní úrazy. Jak však autor sám předjímal ve svém odborném článku, závěry dovolacího soudu byly a budou přijímány bezpochyby rozporuplně.

Zadruhé pokládám za nedostatečný závěr Nejvyššího soudu ohledně významu sportovních pravidel, tedy že hledisko dodržování sportovních pravidel je dělicí čarou mezi vznikem právní odpovědnosti a beztrestností jednání sportovce. V tomto směru musím opětovně konstatovat, že sportovní pravidla jsou pomocným vodítkem při posuzování odpovědnosti sportovce, nikoli však výlučným. Zajímavou poznámku v dané souvislosti činí i JUDr. Jindřich Fastner,¹⁰² který se o pravidlech fotbalu vyjadřuje tak, že nejsou obecně závazným právním předpisem, a přestože pro fotbalistu závazná jsou, nelze je pokládat za prodloužená ustanovení trestního zákona, tudíž autor ctí a zdůrazňuje užití zásady subsidiarity trestní represe.

Zatřetí vnímám jako problematickou tu pasáž odůvodnění, která se vztahuje ke společenské nebezpečnosti v rámci výkonu sportovní činnosti, když Nejvyšší soud stupeň nebezpečnosti daného činu přirovnal k běžně se vyskytujícím případům trestného činu skutkové podstaty. Mám totiž za to, že nelze tímto způsobem srovnávat běžně se vyskytující situace mimo sportovní kolbiště se situacemi vyskytujícími se na fotbalovém trávníku, a to jednoduše proto, že v každodenních situacích se s rizikem vzniku zranění a priori nepočítá, kdežto během fotbalového klání je dané riziko určitým předpokladem. Dané platí o to víc, jestliže soudy nižších stupňů (jakož i soud dovolací) při konstatování materiální podmínky trestného činu

¹⁰⁰ viz usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1939/07 ze dne 28. 2. 2008.

¹⁰¹ KRÁLÍK, M. K trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy podruhé. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 2, s. 33 – 37.

¹⁰² FASTNER, J. K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 11, s. 330 – 331.

vycházely z údajné nepřiměřenosti zákroku obviněného, použití nepřiměřené síly, jakož i z té okolnosti, že obviněný byl již dříve za podobný zákrok napomínán žlutou kartou, tudíž nepodrazil soupeře náhodně ani ojediněle. Osobně nemohu takový závěr soudu sdílet, neboť z popisovaného jednání obviněného jednoznačně nevyplývá, že se jednalo o skluz z kategorie likvidačních, přičemž takto přísně nastavený formalistický přístup soudů by do budoucna rozhodně nebyl žádoucí, neboť by se tím mohla strhnout lavina obdobně řešených kauz v praxi. V tomto směru mi nezbývá než souhlasit s námitkami obviněného.

Na druhou stranu hodnotím kladně rozhodnutí Nejvyššího soudu v tom, že zdůrazňuje nutnost individualizace při posuzování vzniklých úrazů, a to i s ohledem na různorodost jednotlivých sportovních disciplín. Až na základě individuálního posouzení se zřetelem ke konkrétním okolnostem činu totiž můžeme dospět k závěru, zda je možné v případě vzniklého zranění aplikovat trestněprávní normy nebo postačí uplatnění sportovních pravidel.

8.3 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 493/2015 ze dne 20. 5. 2015

Význam daného, byť civilněprávního rozhodnutí, je nepochybný a promítá se i do roviny trestněprávní, neboť představuje jakousi revoluci v nahlížení na oblast odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. O tom svědčí i fakt, že případ se dostal až k Ústavnímu soudu, který ke konci minulého roku ústavní stížnost stěžovatele podle mého názoru zcela správně odmítl pro zjevnou neopodstatněnost. Než však přistoupím k rozboru ústavněprávního rozměru předmětného rozhodnutí, je zapotřebí vylíčit skutkový a právní vývoj celé věci.

V daném případě se žalobce po žalovaném domáhal náhrady škody na zdraví, která mu vznikla při soutěžním utkání třídy III. kopané v roce 2012, kdy žalovaný při zákroku porušujícím fotbalová pravidla způsobil žalobci mnohočetné zlomeniny pravé dolní končetiny. Okresní soud rozsudkem uložil žalovanému zaplatit žalobci určitou částku a nahradit žalobci náklady řízení, když dospěl k závěru, že žalovaný odpovídá za škodu, neboť se dopustil pravidly zakázaného způsobu hry, čímž vznikla žalobci škoda na zdraví. Protiprávní úkon žalobce dle názoru soudu spočíval v tom, že žalovaný během hry při tzv. skluzu zlomil žalobci nohu a za dané jednání si vysloužil žlutou kartu od rozhodčího, přičemž tak porušil prevenční povinnost ve smyslu ustanovení § 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“). Škoda poté vznikla v příčinné souvislosti s tímto jednáním žalovaného. Odvolací soud následně rozsudkem změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že žalobu na zaplacení částky včetně příslušenství zamítl. Krajský soud totiž nesouhlasil zejména se závěrem okresního

soudu, že každé porušení pravidel sportovní hry je nezbytně i porušením ustanovení prevenční povinnosti, neboť k porušení takové povinnosti podle jeho názoru dojde v případě, že porušení pravidel sportovní hry je buď velké intenzity, nebo je jednání hráče excesem, které nemá s hrou nic společného. Odvolací soud poté s odkazem na pravidla kopané konstatoval, že žalovaný nepoužil skluzu s úmyslem zranit a nejednalo se ani o brutální hru, když sic došlo k porušení pravidel fotbalu, protože se žalovanému nepodařilo nejprve zasáhnout míč, nicméně intenzita jeho jednání nedosáhla rozsahu, který by bylo možno hodnotit jako porušení prevenční povinnosti. Dle soudu jde o takovou intenzitu pouze tehdy, je-li porušení pravidel podstatným vybočením z běžného způsobu hry, tudíž odvolací soud shledal, že se žalovaný nedopustil protiprávního úkonu.

Proti rozsudku krajského soudu podal žalobce dovolání, kterým se domáhal vyřešení právní otázky, zda se žalovaný dopustil protiprávního úkonu nedodržením obecné prevenční klauzule stanovené v ustanovení § 415 OZ. Dovolatel vytýkal odvolacímu soudu zejména jeho závěr, že nebylo prokázáno, že by žalovaný při skluzu použil nepřiměřenou sílu, brutalitu, nejednal úmyslně a nejednalo se ani o exces. Naopak dovolatel všechny tyto aspekty v jednání žalovaného shledával. Porušení právní povinnosti pak dovolatel shledává v porušení sportovních pravidel ze strany žalovaného i s odkazem na udělení napomenutí v podobě žluté karty žalovanému. Konečně pak dovolatel shledává naplnění všech předpokladů občanskoprávní odpovědnosti a vyzdvihuje, že v důsledku zranění prodělal několik lékařských zákroků a byl téměř tři měsíce v pracovní neschopnosti. Z uvedených důvodů tedy navrhl, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Dovolací soud při svém rozhodování uvedl, že při posuzování jednání hráčů kopané, v jejímž důsledku byla způsobena újma na zdraví, je třeba zohlednit samotný charakter daného sportu, který je svou povahou velmi dynamický a dochází při něm ke vzájemnému kontaktu hráčů. Důsledkem toho je i zvýšené riziko jejich zranění, přičemž každý, kdo se účastní hry, si musí být rizika vědom a běžnou míru rizika tedy vědomě akceptuje. Jestliže poté dojde ke zranění hráče, je zapotřebí posoudit nejen, zda spoluhráčem provedený zákrok byl v souladu s pravidly hry, nýbrž též za jakých okolností k němu došlo. Nejvyšší soud se ztotožnil také s názorem odvolacího soudu v tom, že nepřiměřené požadavky na opatrnost hráčů by pro fotbal znamenaly ztrátu jeho atraktivity, neboť hráči by v obavě ze soudních sporů přestali soupeřit, čímž by tento sport postrádal smysl. Konečně dovolací soud konstatoval, že pro hodnocení intenzity porušení pravidel nemůže být rozhodujícím kritériem závažnost následků,

keré neodrážejí samotnou povahu (závažnost, míra zavinění) porušení pravidel a za jakých okolností k němu došlo. Obdobně nemůže být závažnost následků automaticky dokladem o brutalitě zákroku, neboť k vážnějšímu zranění může dojít i následkem hry, která je zcela v souladu s pravidly. Podle dovolacího soudu nelze v daném případě posuzovat porušení pravidel hry jako natolik intenzivní protiprávní porušení prevenční povinnosti žalovaným, nýbrž jej lze hodnotit spíše jako nešťastnou náhodu okolností. Nejvyšší soud tedy z těchto důvodů shledal, že dovolací důvod nebyl naplněn, a proto dovolání žalobce jako nedůvodné zamítl.

Jak bylo již výše předznamenáno, tak i v tomto případě byla proti rozsudkům dovolacího a odvolacího soudu žalobcem podána ústavní stížnost. Stěžovatel v ní zpochybňoval jak právní, tak i skutkové závěry napadených rozhodnutí. Z hlediska skutkových závěrů pak Ústavní soud připomněl svou omezenou pravomoc přezkumu ve vztahu k činnosti obecných soudů a ztotožnil se s názory obou soudů. Pozoruhodnější byly především právní závěry uvedené v odůvodnění předmětného usnesení. Ústavní soud zde zopakoval, že povědomí každého (přinejmenším dospělého) hráče kopané by mělo odpovídat možným rizikům spojených s fyzickými střety hráčů a jejich nepředvídatelnými důsledky. Teprve v situaci, u níž lze průkazně dovodit závěr o vědomí atakujícího hráče stran možnosti vzniku úrazu, mohou soudy vyvodit závěr o existenci majetkové újmy. Jako zvlášť povedený vnímám argument stojící v odůvodnění v tom směru, že sportovní klání je svou povahou mimořádnou událostí, při které s přihlédnutím k charakteru toho kterého sportu dochází vždy k určitému posunu přijatelných pravidel lidského chování. Dle názoru soudu tak nejspíš nelze obecný princip opatrnosti absolutně povyšovat nad všechny ostatní principy této hry, aniž by autoritativně došlo ke zcela základní změně její povahy. Ústavní soud vzhledem ke shora uvedenému stížnost stěžovatele odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.¹⁰³

Osobně přijímám význam revolučního rozhodnutí Nejvyššího soudu velmi pozitivně, neboť konečně odráží realitu samotného sportovního prostředí i v tom smyslu, že porušení sportovního pravidla nepředstavuje automaticky porušení prevenční povinnosti dle ustanovení § 415 OZ. Tímto rozhodnutím byl překonán dosavadní ryze formalistický přístup soudů¹⁰⁴ ve vztahu k odpovědnosti sportovců za způsobený úraz a zdůrazněn klíčový závěr pro civilní

¹⁰³ viz usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2357/15 ze dne 19. 12. 2017.

¹⁰⁴ Blíže srov. usnesení sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 ze dne 21. 3. 2007.

i trestněprávní praxi, že ani porušení sportovního pravidla nemusí zakládat vznik právní odpovědnosti.

O to víc jsem spokojen s rozhodnutím Ústavního soudu, který názorový posun v dané problematice posvětil, neboť pokud by v opačném případě ústavní stížnosti vyhověl, nepochybně bychom se vrátili na onu startovací čáru a došlo by opětovně k odlišnému nastavení hranic právní odpovědnosti.

Za obzvlášť zdařilou považuji argumentaci dovolacího soudu v tom, že při svém hodnocení poukazoval také na odborné závěry Michala Králíka, jakož i na judikaturu soudů Německa a Rakouska, v důsledku čehož se tuzemská soudní praxe zřetelně přiklonila k modernímu pojetí středoevropských států. Bezesporu lze ocenit i přístup odvolacího soudu, který se pečlivě zabíral otázkou použití skluzu v průběhu hry i s ohledem na intenzitu konkrétního zákroku.

8.4 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 561/2016 ze dne 31. 8. 2016

Poslední významné rozhodnutí, které v rámci této kapitoly uvedu, je opět z oblasti trestněprávní, nicméně navazuje i na předchozí rozhodnutí civilněprávní z roku 2015. Jedná se rovněž o případ z fotbalového prostředí.

V této věci byl rozsudkem soudu prvního stupně obviněný uznán vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, přičemž bylo upuštěno od jeho potrestání. Podle soudu se obviněný přečinu dopustil tím, že v roce 2014 při fotbalovém utkání 8. skupiny Hanspaulské ligy zakázaným herním zákrokem (skluzem) směřovaným zezadu vůči poškozenému, který v daný okamžik držel míč, nepřiměřeně a s velkou razancí tohoto atakoval nohou do spodní oblasti pravé nohy, čímž poškozenému způsobil poruchu zdraví v podobě zlomeniny kotníku a zlomeninu trojhranné kosti pravého zápěstí, způsobenou v důsledku pádu na zem. Dané si vyžádalo hospitalizaci, operaci, znesnadnilo poškozenému obvyklý život po dobu téměř 12 týdnů i tříměsíční pracovní neschopnost, tedy poškozenému byla způsobena porucha na zdraví mající ze soudně lékařského hlediska charakter vážné poruchy zdraví, přičemž obviněný se tohoto dopustil bez zjevného úmyslu, avšak s vědomím (zejména jakožto ligový hráč malého fotbalu, který je srozuměn s herními pravidly, rizikovostí a následky zákroků), že svým jednáním může způsobit poruchu zdraví soupeře, avšak při uvedeném zákroku bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nezpůsobí. Odvolací soud k odvolání obviněného zrušil rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu a rozhodl ve věci tak, že obviněného pro skutek uvedený v obžalobě zprostil obžaloby, neboť dospěl k závěru, že skutek není trestným činem.

Nejvyšší státní zástupce jakožto dovolatel podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, v němž nesouhlasil s jeho tvrzením, že skutek není trestným činem. Dovolatel s odkazem na konkrétní soudní rozhodnutí poukazoval na to, že trestněprávní relevantní míru opatrnosti je třeba odvozovat od generální prevenční povinnosti podle OZ. Konkrétně poté odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2007 citované výše, když tvrdil, že se jedná téměř o totožný případ, tudíž o trestný čin půjde nejen v případě úmyslného napadení protihráče bez sportovně relevantního boje o míč či o puk, ale i v případě nedbalostního způsobení újmy na zdraví, a to v závažnějších případech, pod které lze subsumovat i provedený skluz obviněného, jehož důsledkem je zlomenina protihráčovy končetiny. Dovolatel nesouhlasil se stanoviskem odvolacího soudu ohledně použití zásady subsidiarity trestní represe, když takovým důvodem nemůže být jen fakt, že k fatálním zdravotním následkům dochází i díky frekventovaným brutálním faulům na vrcholné (profesionální) úrovni spíše výjimečně. V této souvislosti se dovolatel pozastavuje nad institutem svolení poškozeného jako okolnosti vylučující protiprávnost, kterou v daném případě vylučuje a zároveň připouští použití extenzivního výklad přípustného rizika, ovšem jen u profesionálních sportovců, kteří se na rozdíl od amatérů nemusí chovat natolik obezřetně a mohou se účastnit i zdánlivě rizikovějších situací. Proto také dovolatel uvádí, že v rámci fotbalového zápasu amatérské ligy lze v případě zákroku obviněného dovést vedle občanskoprávní odpovědnosti i tu trestní za nedbalostní jednání.

Obviněný se k dovolání vyjádřil tak, že sám jednal výlučně s úmyslem odebrat útočícímu protihráči míč a z toho nelze dovést žádnou formu zavinění, když se ani nejednalo o porušení pravidel malé kopané zvláště vybočující ze hry. Navíc poznamenal, že ke zranění došlo v rámci hry (nikoli například v době jejího přerušení) a ani rozhodčí nepovažoval zákrok za likvidační, neboť neudělil hráči žádnou kartu ani individuální trest.

Nejvyšší soud se při svém rozhodování ztotožnil se závěry odvolacího soudu, neboť tento prý správně poukázal na usnesení dovolacího soudu z roku 2007 ohledně nutnosti individuálního posouzení jednotlivých případů zranění hráčů a na zásadu subsidiarity trestní represe s přihlédnutím k významným konkrétním okolnostem případu. V této souvislosti konstatoval, že obviněný v průběhu zápasu ojedinele podrazil soupeře, který měl míč v držení, a připustil tvrdost daného faulu, který ovšem vyplynul ze hry a nejednalo se tak o faul surový.

Dovolací soud shledal správným i odkaz odvolacího soudu na civilněprávní rozhodnutí z roku 2015 a vyjádřil souhlas s jeho argumentací ohledně neexistence zavinění, tedy že excesem není každé porušení pravidel, ale takové jednání, které zjevně vybočuje z běžného způsobu hry. V souhrnu Nejvyšší soud konstatoval, že v případě obviněného jde o situaci, kdy přichází v úvahu aplikace zásady subsidiarity trestní represe a principu ultima ratio. Z uvedených důvodů tedy podané dovolání odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Je zřejmé, že rozhodnutí trestního senátu Nejvyššího soudu bylo vystavěno zejména na argumentaci učiněné v průlomovém rozhodnutí z roku 2015, což ostatně pokládám za zcela přiléhavé, neboť tím evidentně došlo k přesahu i do roviny trestněprávní. Jeho vydáním byl rovněž stvrzen judikatorní posun v oblasti posuzování odpovědnosti sportovců, který by do budoucna měl přinést kontinuitu a ustálenost soudní praxe, kopírující moderní teoretické a praktické přístupy některých středoevropských států k dané problematice.

Naopak výtku lze učinit k nepříliš podrobnému rozboru dovolacího soudu, zejména ohledně možné aplikace okolnosti vylučující protiprávnost, na kterou státní zástupce ostatně v předmětném dovolání kladl důraz a detailně ji rozebíral. Soud pak mohl přinejmenším podrobněji rozvést svou úvahu týkající se posuzování odpovědnosti jak sportovců profesionálních, tak i amatérských.

Ze shora uvedeného je patrné, že tuzemská rozhodovací praxe prošla v otázce odpovědnosti sportovních úrazů pozoruhodným vývojem, který vygradoval v roce 2015 vydáním revolučního rozhodnutí Nejvyššího soudu. Lze konstatovat, že předmětné rozhodnutí vůbec poprvé reflektovalo faktickou stránku sportovní činnosti a de facto znovu nastavilo nižším soudům výchozí kritéria pro posuzování odpovědnosti za vzniklé úrazy. Také v budoucnu bude jistě zajímavé sledovat judikatorní vývoj, přičemž vidím stěžejní roli rozhodovací praxe soudů v tom smyslu, že jednak by měly svými rozhodnutími přispět ke kýžené ustálenosti judikatury, a dále by mohly podrobněji a obšírněji interpretovat závěry vyslovené dřívější soudní praxí.

9 Komparace se zahraničím

Jelikož je problematika odpovědnosti za sportovní úrazy charakteristická názorovou diferenciací právníků, je evidentní, že i přístupy jednotlivých států k této otázce se zjevně odlišují. V této souvislosti považuji za správné poukázat na přístupy některých zahraničních zemí, které se z teoretického i praktického hlediska touto problematikou zabírají již od počátku minulého století a mohou sloužit jako inspirativní zdroj pro českou právní doktrínu i praxi.

Králík uvádí, že přístup zahraničních úprav k danému tématu lze obecně vyzorovat ze tří názorových směrů:¹⁰⁵

- 1) jde o existenci speciálních skutkových podstat zakotvených v trestních kodexech,
- 2) jedná se o zákazy určitých sportovních disciplín,
- 3) půjde o aplikaci obecných právních institutů do sportovního prostředí.

Lze poznamenat, že zakotvení tzv. sportovních trestných činů do trestních zákoníků je v současnosti spíše výjimkou, přesto se s nimi v historickém vývoji 20. století můžeme setkat. Takovými kodexy byly například kubánský kodex sociální ochrany z roku 1936 a trestní zákon Ekvádoru. V obou předpisech byly explicitně vymezeny podmínky, za nichž se uplatňovala trestní odpovědnost sportovců. V evropských kodexech žádná obdobná ustanovení nenalezneme, když za zmínku stojí patrně jenom snahy polského autora B. Wróblewského a italského autora G. Del Vecchia, jenž oba již v první polovině 20. století usilovali o vytvoření speciálních právních úprav v oblasti sportovních deliktů, nicméně tyto návrhy se stejně nepodařilo prosadit.¹⁰⁶

Druhý názorový směr pak prosazoval nutnost zákazů určitých sportovních disciplín s ohledem na jejich následky. Zákazy se zpravidla týkaly kontaktních sportů, především boxu. Právní regulace dočasné povahy ohledně boxerských zápasů jsou charakteristické například pro USA na počátku 20. století, případně pro Švédsko v 60. letech minulého století. Celkový zákaz provozování boxu platil patrně jen v Číně a na Islandu. I na území tehdejšího Československa platily zákazy výkonu boxu, byť byly časově omezené, a to za účelem reformy sportovních pravidel boxu.¹⁰⁷

¹⁰⁵ KRÁLÍK, M. Legislativní a judikatorní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestněprávní revue*. 2006, č. 8, s. 228 – 236.

¹⁰⁶ KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, s. 90 – 91.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 87 – 90.

Třetí názorovou linii představuje přístup většiny dnešních států, jejichž právní řády neobsahují zvláštní sportovní úpravu odpovědnosti za sportovní zranění, přičemž se jedná o obecné právní instituty, které jsou poté doktrínou a judikaturou aplikovány do sportovního prostředí.

9.1 Polsko

Komparaci se zahraniční úpravou jsem se rozhodl započít u polské právní doktríny, která je našim poměrům velmi blízká. Je přitom uváděno, že právě polská sportovně-právní nauka je jednou z nejvýznamnějších z východoevropských a středoevropských zemí, přičemž polské publikace byly jako jedny z mála dostupným pramenem i v někdejším Československu před rokem 1989.¹⁰⁸

O nerozporovatelnosti polského přínosu svědčí i rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, která položila judikatorní základ v otázce odpovědnosti sportovce již v meziválečném období. V roce 1938 totiž Nejvyšší soud v Polsku dospěl k závěru, že pokud účastník hry, který způsobil zranění jinému, neporuší platná pravidla a zásady hry a bude sledovat sportovní cíl oné hry, nebude v takovém případě za své jednání trestně odpovědný. Nutno ovšem zmínit, že rozhodnutí bylo následně podrobena kritice z řad předních právních teoretiků.¹⁰⁹

Významnější rozhodnutí, více reflektující současnou polskou judikaturu, je rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. V KK 158/07 ze dne 7. 1. 2008, které se zabývá otázkou sportovního rizika. Soud v daném případě judikoval, že mimo okolnosti vylučující protiprávnost stanovené zákonem existují i další v zákoně neuvedené, mezi něž patří souhlas poškozeného a sportovní riziko. V této věci však soud konstatoval, že není zapotřebí aplikovat mimozákonný institut dovoleného sportovního rizika, neboť jednání obžalovaného nenaplňovalo znaky trestné činnosti. Podstata rozhodnutí spočívala v závěru soudu, že automobilový závodník není při závodu povinen dodržovat dopravní předpisy, včetně principu bezpečné rychlosti. Relevance předmětného rozhodnutí spočívá i v tom, že Nejvyšší soud při svém rozhodování odkázal na díla předních polských autorů, kterými jsou například A. Gubiński, M. Bojarski, A. J. Szwarc a J. Sawicki.¹¹⁰

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 1030.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 1030 – 1031.

¹¹⁰ Úryvek z rozhodnutí Nejvyššího soudu Polské republiky sp. zn. V KK 158/07 ze dne 7. 1. 2008. www.lex.pl [online]. [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.lex.pl/akt/-/akt/v-kk-158-2007>

Poslední jmenovaný autor se ve svých pracích mimo jiné zabíral vlivem sportovních pravidel na trestní odpovědnost sportovců a definoval podmínky, za nichž je jednání sportovce považováno za beztrestné. Sawicki tedy rozpracoval teorii dodržení sportovního pravidla a v této souvislosti zmiňoval, že konkrétní sportovní disciplína musí být státem dovolená, přičemž účast sportovců v ní je dobrovolná a tito sportovci dodržují v rámci hry sportovní pravidla a zásady.¹¹¹

Právnick A. J. Schwarz, kterého i Králík považuje za proslulého analytika v oblasti sportovního práva, aktivně působícího v dané oblasti téměř od počátku 70. let až doposud. Polský autor se rovněž zabývá užitím institutu sportovního rizika v praxi z různých hledisek, když vyjadřuje pochybnost o funkci sportovních pravidel jakožto rozhodujícího kritéria při posuzování odpovědnosti sportovce za sportovní úraz. Schwarz jednak velmi svědomitě poukazuje na skutečnost, že sportovní pravidla mají obvykle povahu norem pořádkových a nemohou být považována za obecná pravidla opatrnosti, a dále dovozuje nutnost zákonné definice sportovního rizika s ohledem na jednotnost právní řádu a aplikaci zásady *nullum crimen sine lege*. Svou úvahu pak uzavírá tezí, že ani samotné dodržení sportovního pravidla nemusí automaticky vylučovat společenskou nebezpečnost činu, neboť vzhledem k základní povaze pravidel (tj. pořádkové) i jednání v souladu s takovými pravidly mohou být v rozporu s pravidly opatrnosti.¹¹² Jak vidno, polský autor jde se svou analýzou ještě hlouběji a rozpracovává pozoruhodné koncepce, z nichž by si jistě leccos mohla odnést i soudobá česká sportovně-právní nauka.

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že jak polská judikatura, tak i právní doktrína pohlíží na odpovědnost sportovců za sportovní zranění z hlediska možné aplikace institutů vylučujících protiprávnost (zejména pak teorie sportovního rizika a svolení poškozeného), když v rámci právních rozborů je důraz kladen zpravidla na kritérium dodržení sportovního pravidla.

9.2 Německo

Také německá právní doktrína stojí pro určitou blízkost právního systému rozhodně za pozornost. S jistotou můžeme tvrdit, že v Evropě nenalezneme stát, který by proslul díky propracovanosti právní doktríny ohledně dané problematiky více než Německo. Doktrinální základ byl zde položen již počátkem 20. století a dodnes na něj navazuje jak soudní praxe,

¹¹¹ SAWICKI, J. *Tajemství paragrafů*. Praha: Orbis, 1970, s. 259 a násl.

¹¹² KRÁLÍK, M. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 1041 – 1051.

tak i současná právní nauka. Na druhou stranu je faktem, že na rozdíl od civilněprávního učení, zájem teoretiků v oblasti trestněprávní nereflektovala zdejší soudní praxe. Německá dogmatika to zdůvodňuje chápáním veřejného zájmu, který vede k minimalizaci zásahů soudů do oblasti sportu v trestněprávní rovině.¹¹³

O převaze civilněprávní rozhodovací praxe vážící se primárně k náhradě škody vypovídá i to, že má svůj základ ve stěžejním rozsudku německého BGH (Bundesgerichtshof) sp. zn. VI ZR 100/73 ze dne 5. 11. 1974, v němž byla uveřejněna právní věta: „*Ten, kdo se účastní fotbalu, počítá zásadně se zraněními, kterým se ani při hře v souladu s pravidly nelze vyhnout. Proto předpokladem nároku na náhradu škody vůči protihráči (spoluhráči) je důkaz toho, že tento se nechoval podle pravidel.*“ Z právního závěru soudu lze vyvodit jasné pojitko s tamější doktrínou, opírající se převážně o svolení poškozeného jakožto vůdčí zásadu v judikatuře německých soudů. Současná soudní praxe pak navazuje na uvedené rozhodnutí BGH a absenci odpovědnosti sportovců připouští i v případech lehkého porušení sportovních pravidel (viz např. rozsudek LG Bielefeld sp. zn. 4O 156/00 ze dne 8. 1. 2001).¹¹⁴

Tento základní doktrinální přístup ve vztahu ke sportovním úrazům později posvětil i Bavorský Vrchní soud, a to v rozhodnutí uveřejněným ve sbírce jeho rozhodnutí pod sp. zn. 1961/80, v němž se rovněž opírá o institut svolení poškozeného. Soud zde důsledně poukázal na rozlišení mezi lehkými a hrubými nedbalými porušeními pravidel, když v prvním případě svolení poškozeného kryje sportovní zranění, v druhém však nikoli.¹¹⁵

O přístupu předních německých právních autorů k předmětné otázce jsem pojednával již v kapitole věnující se doktrinálním teoriím, zejména teorii dodržení sportovního pravidla. Vedle uvedených autorů lze v této souvislosti zmínit i další slavná jména, jako například G. Mahling, A. Vollrath nebo M. von Reinhart.

Poslední jmenovaný se také vyjádřil k postoji německé praxe a zdrženlivosti orgánů činných v trestním řízení trestně stíhat zranění ve sportu z důvodu veřejného zájmu. Reinhart se přitom pouští do úvah ohledně vymezení nejasného pojmu „veřejný zájem“ a tvrdí, že jako prospěšné se jeví vypracovat přezkoumatelná kritéria pro uvážlivé rozhodování ze strany státních zástupců v otázce stíhání sportovních nehod. Německý autor dodává, že uplatnění zvláštností zákonů ve sportu připadá v úvahu jen v případě, kdy se jedná o zranění sportovce

¹¹³ Tamtéž, s. 900.

¹¹⁴ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, s. 45 – 47.

¹¹⁵ KRÁLÍK, M. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 952 – 953.

jiným sportovcem při výkonu sportovní činnosti. Ve všech ostatních případech není spjatost se sportovním děním dostatečně silná na to, aby se mohla promítnout do vyšetřovacích závěrů orgánů činných v trestním řízení. Reinhart pak trefně rozlišuje stíhatelnost sportovních úrazů podle toho hlediska, zda k úrazu došlo při rekreačním či vrcholovém sportu, když s ohledem na společenský význam profesionálního sportu konstatuje, že zranění způsobená u profesionálů budou stíhána mírněji než stejná zranění, ke kterým dojde v rámci amatérského sportu.¹¹⁶

Je příznačné, že německá trestněprávní doktrína jednoznačně inklinuje k teorii svolení poškozeného, popřípadě k modifikované teorii dodržení sportovního pravidla. Přestože trestněprávní rozhodovací praxe v oblasti odpovědnosti sportovců stojí v pozadí té soukromoprávní, nelze rozhodně tvrdit, že by se danou problematikou vůbec nezabývala. Ostatně uplatnění institutu svolení poškozeného, jak jej zdůrazňuje i německá trestní judikatura, není v zemích kontinentální právní kultury rozhodně přístupem nijak mimořádným.

9.3 Anglie

Svůj výklad týkající se komparace se zahraniční právní úpravou završím v Anglii, a to také proto, že se jedná o angloamerický právní systém, jehož právní přístupy mohou být inspirativním podkladem pro posuzování odpovědnosti sportovců v našem kontinentálním typu právní kultury. Pozoruhodnou roli v této souvislosti jistě hrají soudní precedenty, formálně uznané za závazný pramen práva.

V historickém kontextu lze spatřovat činnost anglické soudní praxe ve vztahu k sportovním úrazům již v druhé polovině 19. století. Jedná se o trestněprávní případy *Královna vs. Bradshaw* a *Královna vs. Moore*, kdy v obou kauzách došlo k usmrcení fotbalových hráčů, avšak příslušné poroty zaujaly k oběma případům rozdílná stanoviska. V kauze *Bradshaw* obžalovaný atakoval poškozeného, který kličkoval s míčem tak, že na něj skočil. Síla, kterou byl útok veden, způsobila poškozenému protrhnutí střeva, v důsledku čehož druhý den skončil. V případě *Moore* poškozený brankář běžel za míčem, aby jej vykopel z dosahu obžalovaného. Brankář se dostal k míči jako první a odkopl jej, když v tom momentě obžalovaný vrazil svá kolena do klečícího brankáře, což zapříčinilo vznik vážných vnitřních poranění a za několik dní i smrt brankáře.

¹¹⁶ KRÁLÍK, M. Legislativní a judikatorní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestněprávní revue*. 2006, č. 8, s. 228 – 236.

Jak Bradshaw, tak i Moore byli obviněni ze zabití. Bradshaw byl ovšem osvobozen, protože se dopustil činu, který byl nedílnou součástí hry, jakou je fotbal. Soudce zde de facto konstatoval, že pokud je jednání nedílnou součástí hry, pak se souhlas poškozeného předpokládá a trestněprávní odpovědnost nenastává. Naproti tomu Moore odsouzen byl, neboť jeho útok byl posouzen jako exces vybočující z hranic toho, co bylo nezbytné k úspěšnému hraní fotbalu. K činu tak poškozený nemohl dát souhlas, poněvadž nebyl nedílnou součástí hry. Oba soudci pak při svém rozhodování shodně deklarovali, že je irelevantní, zda obviněný porušil sportovní pravidla či nikoli, nicméně v kauze Bradshaw soudce konstatoval, že hraní v rámci pravidel hry je přesvědčivým důkazem o přípustnosti jednání sportovce. Závěry soudu vyslovené zejména v případě Bradshaw se odrážejí i v moderní britské doktríně.¹¹⁷

Moderní trend anglické soudní praxe v otázce souhlasu poškozeného spočívá v tom, že soudy se snaží vykládat pojem souhlas širěji než dřívější praxe. Tento trend vystihuje zejména zlomové rozhodnutí ve věci *Královna vs. Barnes* z roku 2004, v němž soud poprvé deklaroval, že za určitých okolností lze svolit ke kontaktu, k němuž došlo v rozporu s herními pravidly. V této věci soud mimo jiné použil pojmy jako „dovolený způsob provozování sportu“ nebo „kultura hry“. Anglický právník Adam Pendlebury poté blíže analyzuje dopad daného rozhodnutí a hodnotí jej spíše kriticky, neboť i s odkazem na nejasný přístup soudu při vymezení pojmu „kultura hry“ se obává, že podle uvedeného pojetí budou za přijatelná považována i jednání za hranicí pravidel. Pendlebury poukazuje i na kanadskou judikaturu, která uznává kulturu hry s větší jistotou než anglická praxe.¹¹⁸

I britský profesor Simon Gardiner se vymezením těchto pojmů zabývá, když poukazuje na rozdíly mezi pravidly formálními a neformálními „playing culture“, přičemž shrnuje, že právě kultura hry může být vodítkem pro případné stanovení trestní odpovědnosti sportovce a účinným nástrojem k vymezení rozsahu souhlasu hráče, neboť zohledňuje všechny okolnosti daného sportu, včetně úrovně schopnosti hráčů.¹¹⁹

¹¹⁷ KRÁLÍK, M. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 1093 - 1094.

¹¹⁸ PENDLEBURY, A. *Perceptions of Playing Culture in Sport: The Problem of Diverse Opinion in the Light of Barnes*. *The Entertainment and Sports Law Journal*. [online]. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <https://www.entsportslawjournal.com/articles/10.16997/eslj.90/>

¹¹⁹ GARDINER, S. *Sports law*. 4th ed. London: Routledge, 2012, s. 49 – 50.

Dlouhodobá diskuze ohledně této problematiky patrně vyvstává z neochoty anglických soudů uvedenou koncepci explicitně přijmout, přestože na ní ve svých rozhodnutích nepřímou odkazují. Ve spojitosti s nejednotným nazíráním na užití institutu souhlasu poškozené lze demonstrovat přístup anglické doktríny také k bojovým sportům, u nichž se zásah do tělesné integrity sportovce předpokládá. Ve zdejší právní nauce panuje neshoda ohledně toho, zda jsou tyto druhy sportů (podle práva uznané státem) vyňaty z působnosti trestních norem či nikoli. Přestože bývá často argumentováno ve prospěch obecné exempce jednání sportovců v rámci daných sportů, faktem zůstává, že v žádném právním sporu (respektive v části *ratio decidendi*) nebylo explicitně deklarováno, že např. box je zákonem uznaná forma souboje, a tudíž na ní pravidla týkající se souhlasu nedopadají.¹²⁰

Závěrem lze jen podtrhnout, že i anglická právní doktrína se potýká s názorovou odlišností v otázce odpovědnosti sportovců za sportovní nehody, na níž tradičně nazírá z hlediska institutu svolení poškozeného a teorie souhlasu poškozeného. Je přitom zjevné, že přístupy zdejší právní teorie i soudní praxe jsou daleko propracovanější a originálnější, než je tomu v našich podmínkách, o čemž ostatně vypovídá i bohatá právní literatura a dlouholetá rozhodovací praxe precedenčního charakteru.

¹²⁰ KRÁLÍK, M. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 1151 – 1153.

10 Závěr

Ve své práci jsem se pokusil komplexně rozebrat problematiku trestní odpovědnosti za úrazy v oblasti sportu. Vzhledem ke skutečnosti, že jsem si vybral téma nekonvenční a obtížnější z hlediska omezené dostupnosti relevantních zdrojů, zvolil jsem při svém rozboru především analyticko-kritický přístup, jehož cílem bylo vyvodit nejdůležitější závěry pro posuzování trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Zároveň se domnívám, že se mi podařilo v rámci práce i díky vlastní dlouholeté zkušenosti se sportem poukázat na praktické a aplikační problémy, které charakterizují onu názorovou diferenciaci v dané otázce. I proto jsem se snažil svůj výklad okořenit vlastními názory a úvahami, přestože připouštím, že nalézt univerzální klíč pro vyřešení otázky, kdy lze u jednání sportovce vyloučit jeho trestní odpovědnost a kdy naopak mají být uplatněny trestněprávní normy, je do značné míry komplikované. Ostatně jak vyplývá z mé práce, panování právní nejistoty v návaznosti na odpovědnost sportovců je charakteristické nejen pro české právní prostředí, ale i pro zahraniční doktríny zabývající se touto problematikou několik desetiletí.

Svou cestu za bádáním jsem se rozhodl započít u historického exkurzu, v rámci něhož jsem se pokusil stručně a souhrnně ozřejmit nejvýznamnější ideje pocházející od předních autorů antického Řecka, starého Říma a středověké éry, neboť bezesporu ovlivnily i řadu pozdějších novověkých doktrín, zejména co do otázky absence odpovědnosti sportovců při výkonu sportovní činnosti. Již v tehdejší době totiž operovali významní právníci s pojmy jako sportovní cíl či sportovní vítězství a dávaly je do kontextu s okolnostmi vylučujícími protiprávnost určitých jednání sportovců.

Následně jsem přistoupil k obecnému vymezení sportu a rovněž k jeho kategorizaci, abych tak vytvořil určitý podklad pro kapitolu týkající se vztahu práva a sportovní oblasti, která je z hlediska účelu práce rozhodně relevantní. V rámci tohoto výkladu jsem chtěl především demonstrovat odlišné přístupy k nazírání na provázanost těchto dvou oblastí a příležitostmi argumenty pro a proti dospět k závěru, že jak teorie zdůrazňující sportovní imunitu, tak formalistické teorie striktně prosazující ingerenci práva, jsou v současném světě již překlenuty, tudíž je na poměr dvou uvedených fenoménů pohlížet i z dalších hledisek, jakými jsou např. právní kultury jednotlivých států a jejich doktríny či rozhodovací praxe.

Hlavní pasáž mé práce je uvozena kapitolou pátou, v níž se dostávám k samotnému jádru problematiky, když poukazuji na její aktuálnost a skrze argumenty svědčící pro zvýšený zájem ze strany akademické obce i širší veřejnosti přecházím k zodpovězení palčivé otázky, tedy za jakých situací lze trestně stíhat činy sportovců. V souladu s aplikací zásady subsidiarity trestní represe poté dospívám k názoru, že trestněprávní normy lze aplikovat subsidiárně, přitom zpravidla u takových jednání sportovců, která jsou excesem vybočujícím z mezí zákroků běžných danému sportu. Zároveň je zapotřebí přihlížet ke konkrétním pravidlům hry, která mají být pomocným vodítkem pro případné vyvození odpovědnosti, což potvrzuje i současná směřodátná judikatura Nejvyššího soudu.

Na tuto kapitolu navazuje zkoumání jednotlivých podmínek trestní odpovědnosti z hlediska platné právní úpravy ČR. Jedná se pak o komplexní rozbor všech znaků trestného činu, kdy jsem se pokusil pod tyto znaky podřadit tematiku sportovních úrazů a svými úvahami podrobněji přiblížit principy, z nichž lze trestněprávní postih sportovce vyvodit. V tomto směru zdařile hodnotím svou hlubší analýzu v otázce přičetnosti a subjektivní stránky trestného činu, která se z hlediska praktického posuzování odpovědnosti sportovců jeví dosti problematickou. Postupnými kroky pak docházím k závěru, že trestní postih nesportovních zákroků by se měl týkat nejen úmyslných jednání, nýbrž i těch nedbalostních v závažnějších situacích, což ostatně souvisí s dodržováním určité míry opatrnosti, kterou je sportovec schopen při výkonu konkrétní disciplíny vynaložit. S tímto stanoviskem se pojí i mnou zmíněný výčet trestných činů.

Jádro celé práce patrně přichází následně, kdy na základě analýzy jednotlivých okolností vylučujících protiprávnost poukazuji na možnost vyloučení odpovědnosti za způsobená zranění. V této souvislosti jsem zvolil také komparativní metodu v tom smyslu, že jsem srovnával některé trestněprávní instituty českého trestního práva s pojetím doktrinálních teorií, abych tak upozornil na aplikační mezery a praktické nedostatky, které se u daných institutů objevují. S ohledem na odlišnost jednotlivých druhů sportovních disciplín jsem poukazoval na problémy spjaté s přístupy doktrinálních koncepcí, jejichž výčet jsem se snažil poskytnout co možná nejrozsáhleji, když byly zmíněny i názory předních právních teoretiků. Můj pravděpodobně skeptický názor na uplatnění uvedených teorií v českém právním prostředí jsem však doložil úvahou o možnosti zakotvení sportovního rizika jako důvodu pro vyloučení odpovědnosti sportovců v budoucnu, jehož vymezením by se měla zabývat nejen právní doktrína, ale i tuzemská judikatura.

Domnívám se, že se mi podařilo do práce zakomponovat i relevantní tuzemskou judikaturu, která se k dané tématice vztahuje. Zejména jsem pak zdůraznil význam dvou rozhodnutí Nejvyššího soudu, která konečně posvětila názorový pokrok v posuzování sportovních nehod a do určité míry přispěla k nastolení vyšší právní jistoty a předvídatelnosti soudních rozhodnutí. O to pozitivněji hodnotím rozhodnutí soudního orgánu ochrany ústavnosti z loňského roku, který při svém rozhodování necouvl zpět a aktuální přístup trestní i civilní judikatury přílehavě potvrdil. Zároveň mám za to, že vzhledem k nízkému počtu a neobsáhlosti rozhodnutí čeká českou justici nelehký úkol, aby tento trend udržela a své poznatky v předmětné problematice hlouběji rozvíjela.

Práci jsem ukončil kapitolou věnující se zahraniční komparaci, v rámci níž jsem rozebral nejvýznamnější přístupy kontinentální i angloamerické doktríny. Rovněž jsem poukázal na rozhodovací praxi jednotlivých zemí ohledně tematiky sportovních úrazů, jejichž právní závěry by mohly být inspirativním zdroje pro české soudnictví, zejména v otázce aplikace institutů vylučujících protiprávnost v oblasti sportu. I přes vlastní snahu doplnit tuto kapitolu o zahraniční právní literaturu, jež je vzhledem k omezené dostupnosti pramenů těžko shromažditelná, se mi nepodařilo rozsáhleji odkázat na přední zahraniční autory, nicméně i tak jsem dohledatelná díla do práce zakomponoval.

Jak bylo již vyřčeno, v práci jsem nedospěl k jednoznačnému závěru, což však pravděpodobně ani není možné. Hlavní přínos mé práce shledávám v tom, že jsem dokázal dostatečně zpracovat tematiku, která je protkána celou řadou nejasností a záhadností.

11 Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

MMA – Mixed Martial Arts (smíšená bojová umění)

NS – Nejvyšší soud

OZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ÚS – Ústavní soud

ZoPS – zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů

ZSVM - zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

12 Seznam použité literatury a pramenů

12.1 Odborná literatura

- COUFALOVÁ, B., PINKAVA, J., POCHYLÁ, V. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014, 160 s.
- GARDINER, S. *Sports law*. 4th ed. London: Routledge, 2012.
- JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 976 s.
- Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, 129 s.
- KRÁLÍK, M. Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Praha: Leges, 2016, 1488 s.
- KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001.
- KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Auditorium: Praha, 2012.
- NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s.
- PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo (Úvod do dejín, teorie a praxe právnej zodpovednosti v športě)*. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984.
- SAWICKI, J. *Tajemství paragrafů*. Praha: Orbis, 1970.
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1464 s.
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 2150 s.

12.2 Odborné články

- FASTNER, J. K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 11.
- HRUŠKA, J., HRUŠKA, P. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v České republice. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
- KLAPAL, V. Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 10.
- KOCINA, J. Přípustné riziko ve sportu. *Bulletin advokacie*, únor 2016, č. 2.
- KRÁLÍK, M. K trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy podruhé. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 2.
- KRÁLÍK, M. Legislativní a judikatorní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestněprávní revue*. 2006, č. 8.

KRÁLÍK, M. Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. *Právní rozhledy*, 2006, č. 15.

PENDLEBURY, A. *Perceptions of Playing Culture in Sport: The Problem of Diverse Opinion in the Light of Barnes*. *The Entertainment and Sports Law Journal*. [online]. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <https://www.entsportslawjournal.com/articles/10.16997/eslj.90/>

12.3 Internetové zdroje

ČTK. *Coleman je po operaci, kvůli zlomenině bude chybět nejméně půl roku*. iDnes.cz [online]. c2017. poslední revize 26. 3. 2017 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: https://fotbal.idnes.cz/seamus-coleman-zraneni-operace-dmf-/fot_reprez.aspx?c=A170326_143434_fot_reprez_hlt

ČTK. *Když se Tyson proměnil ve zvíře. Šokující ukousnutí ucha slaví 20 let*. Sport.cz [online]. c2017. poslední revize 27. 6. 2017 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <https://www.sport.cz/ostatni/ostatni/clanek/896048-kdyz-se-tyson-promenil-ve-zvire-sokujici-ukousnuti-ucha-slavi-20-let.html>

Úryvek z rozhodnutí Nejvyššího soudu Polské republiky sp. zn. V KK 158/07 ze dne 7. 1. 2008. www.lex.pl [online]. [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.lex.pl/akt/-/akt/v-kk-158-2007>

12.4 Právní předpisy

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

12.5 Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 997/2002 ze dne 11. 12. 2002.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 68/2010 ze dne 17. 2. 2010.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 ze dne 21. 3. 2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 493/2015 ze dne 20. 5. 2015.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 561/2016 ze dne 31. 8. 2016.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1939/07 ze dne 28. 2. 2008.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2357/15 ze dne 19. 12. 2017.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Polské republiky sp. zn. V KK 158/07 ze dne 1. 7. 2008.

13 Abstrakt

Trestněprávní odpovědnost za sportovní úrazy

Diplomová práce se zabývá problematikou trestněprávní odpovědnosti za úrazy způsobené v oblasti sportu. V úvodní části práce se autor zaměřuje na historický vývoj odpovědnosti za sportovní zranění, jakož i na obecné vymezení sportu a jeho rozdělení. Následuje kapitola, jejímž cílem je poukázat na propojení sportu a práva, zejména pak ilustrovat vztah mezi sportovní oblastí a trestním právem na několika rozdílných přístupech právní doktríny. Následná pasáž práce analyzuje tematiku trestněprávní odpovědnosti sportovce za způsobené zranění jinému sportovci, a to z pohledu legislativní úpravy, sportovně-právní doktríny a soudní judikatury. Pozornost je věnována jednotlivým podmínkám trestní odpovědnosti, znakům trestného činu a výčtu konkrétních trestných činů, které přicházejí v rámci předmětné problematiky v úvahu. Stěžejní část této práce spočívá v uplatnění jednotlivých okolností vylučujících protiprávnost na oblast sportovních úrazů v kontextu pojetí konkrétních doktrinálních teorií, které se v historickém vývoji objevují. Autor se věnuje jednotlivým právním teoriím a zjištěné poznatky se snaží promítnout i do oblasti českého trestního práva. V rámci práce není opomenuta ani relevantní judikatura českých soudů, s akcentem na jedno revoluční civilní rozhodnutí. Práce je završena komparací se zahraničím, v rámci níž autor na příkladech soudní praxe a právní teorie demonstuje jednotlivé přístupy některých zemí k danému tématu.

Klíčová slova: trestněprávní odpovědnost, sportovní úrazy, sportovní právo

14 Abstract

Criminal liability for sports injuries

The master thesis inquires into issues in respect of criminal responsibility for sports-related injuries. The author focuses on historical development of responsibility for sports injuries in the initial stage of the paper, as well as on general delimitation of sports and its segmentation. The goal of the following chapter is to present an interconnection between sports and law, particularly to illustrate relation between sports and criminal law on several diverse approaches of legal doctrine. The subsequent part of the paper analyses the topic of criminal responsibility of an athlete for injuries inflicted to another athlete from the perspective of legislation, sports-legal doctrine and practice of the court. The emphasis is placed on individual requirements for criminal responsibility, elements of crime and a listing of specific crimes relevant for the field in question. The crucial part of the paper rests in application of the particular circumstances excluding criminal responsibility in the field of sports injuries in the context of the legal doctrines, which appear during historical development. The author addresses specific legal doctrinal theories and endeavours to reflect the ascertained findings in the Czech criminal law. The thesis does not omit relevant practice of the court in the Czech Republic, with emphasis on one specific revolutionary court decision. The paper is concluded with comparison with foreign countries, in the course of which the author demonstrates specific approaches of some countries to the topic in question on examples from practice of the court and legal theory.

Keywords: criminal liability, sports injuries, sports law